

1895, Skoleembedsexamen i April og Juni 1900) forsvarede den 30te April 1904 sin for den filosofiske Doktorgrad skrevne Afhandling: „Madeiras Vegetation. Geografisk Monografi“. Paa Embeds Vegne opponerede Professorerne, Dr. Eug. Warming og Dr. E. Løffler, af Tilhørerne ingen. Graden meddelt den 26de Maj 1904.

Assistent hos Prosektor ved Kommunehospitalet *Lawritz Melchior* (Lægeexamen i Januar 1895) forsvarede den 14de Maj 1904 sin for den medicinske Doktorgrad skrevne Afhandling: „Aortitis fibrosa og andre Aortalidelser hos Syfilitikere. Pathologisk anatomiske Undersøgelser“. Paa Embeds Vegne opponerede Professorerne, Dr. C. J. Salomonsen og Dr. J. Fibiger, af Tilhørerne ingen. Graden meddelt den 13de Juni 1904.

Mag. scient. *Carl Christian Hansen* (Magisterkonferens i Mathematik i September 1899) forsvarede den 28de Maj 1904 sin for den filosofiske Doktorgrad skrevne Afhandling: „Om en Gruppe hele transcendente Funktioner“. Paa Embeds Vegne opponerede Professorerne, Dr. phil. & math. H. G. Zeuthen og Dr. phil. Jul. Petersen, af Tilhørerne Direktør, Dr. phil. J. P. Gram og Cand. mag. & Mag. scient. C. R. Ette. Graden meddelt den 16de Juni 1904.

Cand. med. *Axel Jørgensen* (Lægeexamen i Januar 1896) forsvarede den 31te Maj 1904 sin for den medicinske Doktorgrad skrevne Afhandling. „Svingninger i Blodets agglutinerende Evne ved Febris typhoidea. Kliniske og experimentelle Undersøgelser“. Paa Embeds Vegne opponerede Professorerne, Dr. Chr. Gram og Dr. C. J. Salomonsen, af Tilhørerne ingen. Graden meddelt den 21de Juni 1904.

Cand. mag. *Poul Frederik Siegfred Poulsen* (Skoleembedsexamen i Juni 1899) forsvarede den 15de Juni 1904 sin for den filosofiske Doktorgrad skrevne Afhandling: „Dipylongravene og Dipylonvaserne“. Paa Embeds Vegne opponerede Professor emerit., Dr. phil. & jur. J. L. Ussing (se foran S. 897) og Professor, Dr. J. L. Heiberg, af Tilhørerne ingen. Graden meddelt den 2den Juli 1905.

Mag. scient. *Frederik Christian Emil Børgesen* (Magisterkonferens i Naturhistorie i Maj 1891) forsvarede den 28de Juni 1904 sin for den filosofiske Doktorgrad skrevne Afhandling: „Om Algevegetationen ved Færøernes Kyster. En plantegeografisk Undersøgelse“. Paa Embeds Vegne opponerede Professor, Dr. Eug. Warming og Docent, Dr. J. L. A. Kolderup Rosenvinge (se foran S. 897), af Tilhørerne Kandidat Herm. G. Simmons (fra Lund) og Mag. scient. M. P. Porsild. Graden meddelt den 8de Juli 1904.

— Professor, Dr. phil. *J. L. Heiberg* blev den 28de Maj 1904 kreeret til Dr. litterarum honoris causa ved Universitetet i Oxford.

VII. Universitetets videnskabelige Samlinger og Anstalter.

1. Universitetsbibliotheket 1903—1904.

(Overbibliothekar, Dr. S. Birket-Smith.)

Bibliotheket var i det akademiske Aar 1903—1904 aabent for Publikum i 268 Dage, baade for Udlaanets og for Læsesalens Vedkommende. Der udlaantes 22474 Bind (mod 19208 Laanebeviser), medens der i Læse-

salen fremtoges 37195 Bind til 19041 Besøgende (deraf i Eftermiddagstimerne 4869 Bind til 5685 Besøgende). I det hele har der saaledes i Aarets Løb været fremtaget til Publikums Brug 59669 Bind.

Med Hensyn til Bibliothekets Benyttelse i de enkelte Maaneder stiller Forholdet sig, som det vil ses af følgende Oversigt:

Læsesalen om Formiddagen (Kl. 11—3):

	Dagens Antal.	Besøgende.	Fremtagne Bind.
September.....	26	1219	3093
Oktober	27	1399	3316
November	24	1242	2970
December	20	956	2333
Januar.....	24	1222	2968
Februar.....	25	1365	2955
Marts	26	1503	3359
April	20	1031	2658
Maj.....	23	1088	2597
Juni	19	802	1987
Juli	7	290	972
August.....	27	1239	3118
	268	13356	32326

Læsesalen om Eftermiddagen (Kl. 5—8).

	Dagens Antal.	Besøgende.	Fremtagne Bind.
September.....	26	583	569
Oktober.....	27	713	710
November	24	602	492
December	20	520	445
Januar	24	494	397
Februar.....	25	588	470
Marts	26	588	430
April	19	426	428
Maj.....	23	406	322
Juni.....	19	272	117
Juli	7	78	65
August.....	27	415	424
	267	5685	4869

Udlaanet.

	Dagens Antal.	Laanebeviser.	Fremtagne Bind.
September.....	26	1904	2276
Oktober.....	27	1927	2143
November	24	1876	2215
December	20	1567	1810
Januar.....	24	1696	1989
Februar.....	25	1943	2266
At overføre...	146	10913	12699

	Dagenes Antal.	Laauebeviser.	Fremtagne Bind.
Overført...	146	10913	12699
Marts	26	2049	2493
April	20	1627	1874
Maj	23	1518	1738
Juni	19	1233	1376
Juli	7	373	458
August	27	1495	1836
	268	19208	22474

— Bogsamlingen forøgedes i Aaret 1903—1904 paa sædvanlig Maade, dels gennem den befalede Aflevering af dansk Litteratur, dels gennem Indkjøb, Udvexling med fremmede Universiteter og andre lærde Institutioner, samt Gaver. Blandt de sidste kan særlig fremhæves: 1) En stor Mængde, mest lærde periodiske Skrifter, som det kgl. danske Videnskabernes Selskab afgav til Bibliotheket i dette Aar, som i saa mange tidligere. 2) En Række af „det nordiske Forlag“s Skrifter, trykte paa tykt Papir, skænkede af Direktør Ernst Bojesen. 3) H. P. Nénot's Værk: *Monographie de la nouvelle Sorbonne*. Paris 1903. Fol., skænket af det franske Undervisnings-Ministerium. — Af Haandskriftsamlingens Forøgelse kan nævnes: 1) F. C. Sibberns og hans Søns, Gabriel Sibberns, efterladte Papirer, skænkede af Frøken Margrethe Sibbern. 2) Nogle haandskrevne Sager af Biskop Fogtmanns Efterladenskab, skænkede af Grosserer H. B. Fogtmann. 3) Nogle Breve fra og til Maleren Ludvig Schou, skænkede af Redaktør Angelo Haase.

Desuden modtog Bibliotheket Gaver fra følgende Institutioner, Redaktioner og enkelte Personer:

Kultusministeriet, Udenrigsministeriet, Indenrigsministeriet, det store kgl. Bibliothek, Statens statistiske Bureau, Generaldirektoratet for Skattevæsenet, Kommissionen for Danmarks geologiske Undersøgelse, det theologiske Fakultet, Patentkommissionen, Danish Regional Bureau for the International Catalogue of Scientific Literature, le Bureau du Conseil International pour l'exploration de la mer, Zoologisk Museum, det kgl. nordiske Oldskriftselskab, Redaktionen af „Nordisk Tidsskrift for Filologi“, theologisk Læseselskab, Gyldendalske Boghandel, Nordisk Forlag, det norske Finansdepartement, det norske Rigsarkiv, det statistiske Centralbureau i Christiania, Videnskabselskabet i Christiania, den norske historiske Kildeskriftkommission, den norske Gradmaalings-Kommission, Universitets-Observatoriet i Christiania, Fridtjof Nansens Fond til Videnskabens Fremme, Bergens Museum, Trondhjems historiske Forening, Kgl. Svenska Vetenskaps Akademien, Universitetsbibliotheket i Upsala, Upsala Universitets meteorologiske Observatorium, Humanistiska Vetenskaps-Samfundet (Upsala), Redaktionen af „Nordiskt medicinskt Arkiv“, Königliche Bibliothek in Berlin, Fraenkelsche Stiftung (Breslau), Verein für meklenburgische Geschichte und Alterthumskunde, det kgl. Christianeum i Altona, Verein Luxemburger Naturfreunde, det kommunal-statistiske Bureau i Budapest, l'Université libre de Bruxelles, Redaktionen af „Journal médical

de Bruxelles“, India Office (London), the Clinical Society of London, the Pathological Society of London, Universitetsbibliotheket i Oxford (Bodleian Library), the Middlesex Hospital, Universitetet i Edinburgh, St. Andrews University, the Library of Trinity College (Dublin), Ministère de l'Instruction publique (Paris), le Comité international des poids et mesures, Universitetet i Grenoble, Udgiverne af „La Chronique de France“, le Bureau international de l'union pour la protection des oeuvres littéraires et artistiques (Bern), Ministero dell'istruzione pubblica (Rom), la Scuola Superiore d'Agricoltura di Portici, le Comité central de statistique à St. Pétersbourg, det finske Literaturselskab, die gelehrte Estnische Gesellschaft, die Naturforschergesellschaft bei der Universität Jurjeff, Universitetet i Jassy, the Secretary of State for India in Council, the Superintendent of Government Printing (Calcutta), die medicinische Fakultät der Kaiserl.-Japanischen Universität zu Tokio, the Department of the Interior (Canada), the Geological Survey Department (Canada), the Department of the Interior (Washington), the Surgeon General, U. S. Army (Washington), the Library of Congress (Washington), the Smithsonian Institution, the Volta Bureau (Washington), the Association of American Physicians, the California Academy of Sciences, U. S. National Museum, the Carnegie Institution of Washington, Columbia University (New York), Princeton University, University of Nebraska, University of Missouri, University of Colorado, University of Pennsylvania, University of Texas, Franklin and Marshall College, the Century Association (New York), the University Club (New York), the Johns Hopkins Press (Baltimore), the University of Chicago Press, the John Crerar Library, the University of Michigan Library, the Newberry Library, the Public Library of the City of Boston, the Ayer Clinical Laboratory of the Pennsylvania Hospital, Direktionen for den municipale Statistik i Buenos Ayres, Nationalbibliotheket i Buenos Ayres, Officina Demográfica Nacional Argentina, the Public Library i Victoria.

Cand. jur. Egmont Andersen, Kammerjunker P. Andræ, Hr. E. S. Balch (Philadelphia), Professor, Overlæge Rud. Bergh, Dr. phil. A. A. Bjørnbo, Hr. Johan Bøgh (Bergen), Direktør G. Carrasco (Buenos Ayres), Hr. P. de Clercq (Veenwouden), Cand. philol. Mozart Cohen, Hr. John Coutts (London), Rev. Peter Z. Easton (Tabriz, Persien), Hr. Albert J. Edmunds (Philadelphia), Oberstløjtnant H. K. Eggers (Lübeck), Professor, Dr. V. Fausbøll, Etatsraad W. Fridericia, Direktør H. Fritsche (Riga), Professor, Dr. Fr. Fuchs (Poulheim ved Köln), Universitetsboghandler Gad, Underbibliothekar S. Gjellerup, Professor M. J. de Goeje (Leiden), Gehejmetatsraad Goos, Fru Maria M. O. Gordon (Skotland), Hr. James Green (Worcester, Massachusetts), Bibliotheksassistent A. Halling, Docent, Dr. P. Heegaard, Cand. jur. P. Hennings, Kammeradvokat A. Hindenburg, Overretsassessor T. Hindenburg, Professor, Arkitekt Hans Holm, Hr. H. C. Hoskier (Kent), Professor J. C. Jacobsen, Kontorchef Adolf Jensen, Bibliotheksassistent O. S. Jensen, Hr. Bjarne Jónsson, Mag. J. C. Kall, Professor, Arkitekt V. Klein, Hr. Oluf Kragh, Direktør J. Körösy (Budapest), Underbibliothekar, Dr. S. Larsen, Docent, Dr. Edv. Lehmann, Professor, K. G. Leinberg (Helsingfors), Hr. J. Lindahl (Cincinnati), Hr. Johannes

Marer, Boghandlerfuldmægtig H. V. Martensen, Professor, Dr. jur. H. Matzen, Hr. E. Merck (Darmstadt), Artillerikaptajn Chr. Morgenstjerne Munthe (Christiania), Oberstløjtnant Hartvig Munthe (Christiania), Arkitekt Chr. V. Nielsen, Biskop Frederik Nielsen, Professor Camillus Nyrop, Ingeniør H. Ohrt, Dr. A. Pfungst, Hr. E. Picot (Paris), Skolebestyrer H. Rasmussen (Odense), Frøken Rosenørn-Teilmann (Nørholm), Ingeniør C. G. W. Rääf (Stockholm), Boghandler J. Salmonsens, Mary Salter (Torquay), Museumsassistent Sarauw, Dr. Joh. Scharffenberg (Trondhjem), Pastor Villh. Schmitz, S. J., Vinhandler Joh. E. Schrøder, Dr. phil. O. Siesbye, Professor D. Simonsen, Generalauditør H. C. Steffensen, Direktør Alfr. Stengel (Philadelphia), Hr. Th. Sutro (New York), Lærer Søren Sørensen, Dr. phil. Will. Sørensen, Hr. Adair Welcker (S. Francisco), Dr. phil. Wesenberg-Lund, Viceinspektør H. Winge, Stud. mag. G. R. Vöhtz.

— Af andre Bibliotheket vedkommende Forhold og Sager kan fremhæves følgende:

Under 6te Oktober 1903 afæskede Konsistorium mig en Erklæring over et til Ministeriet indsendt Andragende fra Bibliotheksassistent Erling Stensgaard i Aarhus om en Understøttelse til Udgivelse af en paatænkt Haandbog: „Danske Tidsskrifter“. Jeg bemærkede i den Anledning i Skrivelse af 12te Oktober:

„Der kan ikke være Tvivl om, at en periodisk udkommende Fortegnelse over Indholdet af alle eller dog de vigtigste danske Tidsskrifter, ordnet paa en praktisk og let overskuelig Maade, kan gjøre god Nytte, og at Udgivelsen af et saadant Skrift fortjener at anbefales. Og da Hr. Stensgaard er ansat ved et Bibliothek, til hvilket nu hele den danske Litteratur Aar for Aar skal afleveres, vil han vel ogsaa nok til en aarlig Fortegnelse af den nævnte Art kunne faa det væsentligere med af den Litteratur, der skulde registreres, om han end sikkert baade paa Grund af mulige Mangler ved Bogtrykkernes Afleveringer, og fordi Arbejdet ved en aarlig udkommende Fortegnelse maa gjøres meget hurtigt, næppe vil kunne opnaa samme Fuldstændighed, som hvis han havde sit Materiale noget mere paa Afstand. Men et Spørgsmaal bliver det i alle Tilfælde, om der virkelig i Publikum vil være nogen større Trang til en *aarlig* Fortegnelse af den nævnte Art, og jeg for min Del mener ikke at kunne besvare Spørgsmaalet bekræftende. Thi om end den danske Tidsskriftlitteratur efter vore Forhold maa kaldes betydelig, er den dog ikke *saar* stor, at ikke de Videnskabsmænd, Fagfolk og andre, hvem dens Indhold interesserer, ret vel kunne have Rede paa alt det væsentlige, som *i det sidst forløbne Aar* er trykt i danske Tidsskrifter af Betydning for deres Fag, hvortil kommer, at der jo nu i 3 store offentlige Bibliotheker er en let Adgang til at gjøre Bekjendtskab med Tidsskrifterne selv. Ogsaa vil Benyttelsen af aarlige Fortegnelser, naar der er gaaet en Række Aar, blive ret besværlig (jvfr. f. Ex. den af Boghandler Gad aarlig udgivne „Dansk Bogfortegnelse“), og kort sagt: efter min Mening burde en Fortegnelse som den omtalte ikke indskrænke sig til et enkelt Aars Tidsskriftlitteratur, men omfatte et længere Tidsrum, f. Ex. 5 Aar ad Gangen. En Henvisning til, at man i Tyskland (og forøvrigt ogsaa i andre store

Kulturlande) udgiver Fortegnelser over et enkelt Aars Tidsskriftlitteratur, er uden Betydning for vore Forhold. Thi i Tyskland er den periodiske Presse, selv for specielle Fags Vedkommende, saa umaadelig stor, og der er desuden saa mange forskellige Udgivelsescentre, at det vilde være ganske umuligt for nogen Mand uden en trykt Vejledning at overse den hele Produktion, endog blot for et enkelt Aars og et enkelt Fags Vedkommende, ligesom heller intet Bibliothek i de enkelte Stater eller Provinser — maaske med Undtagelse af det kongelige Bibliothek i Berlin — kan antages at have denne Produktion blot tilnærmelsesvis fuldstændig repræsenteret.

At iøvrigt Hr. Stensgaard agter at tage Dietrich's Bibliographie der deutschen Zeitschriften-Litteratur til Forbillede, kan kun billiges. Skjønt han ikke nævner det, er det vel at vente, at han ligesom Dietrich foruden den alfabetiske Fagfortegnelse vil medgive sit Arbejde en Fortegnelse over de benyttede Tidsskrifter og en Navneliste over Forfatterne. Men i det hele havde det været ønskeligt, om han kunde have forelagt en Prøve paa sit Arbejde, selv om den kun havde omfattet f. Ex. et Fjerdingaars Litteratur. Thi Værdien af denne Slags Arbejder beror væsentlig paa den Nøjagtighed, hvormed de ere udførte, og herom kan man kun dømme ved Øjesyn“.

— Under 15de December 1903 afæskede Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet mig en Erklæring over et til Ministeriet af Hr. E. Tang Kristensen indgivet Andragende om paa Finansloven for 1904—1905 at faa bevilget et Beløb af 1000 Kr., hvoraf 500 Kr. skulde benyttes til Rejser for at indsamle Folkeminder, og 500 Kr. til Afskrivning af det allerede indsamlede Stof. Formodentlig henvendte man sig til mig om Sagen, fordi Hr. Tang Kristensens Afskrifter den Gang vare deponerede i Universitetsbibliotheket, men da dette ikke længere er Tilfældet, og Sagen saaledes egentlig ikke vedkommer Bibliotheket, nøjes jeg her med at antyde, at jeg i Skrivelse af 18de December varmt anbefalede Hr. T. K.s Ansøgning.

— Formanden i Bestyrelsen for Københavns Kommunalærerforening, Hr. Fridtjof Bon, sendte mig under 22de April 1904 følgende Skrivelse:

„Bestyrelsen for Københavns Kommunalærerforening tillader sig herved ærbødigst at anmode om, at Reglementet for Benyttelsen af Universitetsbibliotheket ændres saaledes, at det under Københavns offentlige Skolevæsen ansatte Lærerpersonele fritages for at stille Kautionsfor Laan af Bøger fra Bibliotheket. Som Motiver for vort Andragende tillader vi os at fremføre, at det er af Vigtighed for os Børneopdragere, at vi har lettest mulig Adgang til Berigelse af vore Kundskaber, og at vi meget ønsker, at den i Kautionspligten liggende indirekte Antydning af Standens mindre Vederhæftighed bortfalder. Vi tillader os ogsaa at gjøre opmærksom paa, at det store kongelige Bibliothek ingen Kautionskræver af os.“

Jeg havde allerede før Modtagelsen af denne Skrivelse mundtlig forhandlet om Sagen med et Medlem af den nævnte Lærerforenings Bestyrelse og mente at have stillet ham tilfreds ved at foreslaa, at hvis Bestyrelsen vilde kautionere for Foreningens Medlemmer „en bloc“, skulde disse blot

ved Forevisning af deres Medlemskort kunne faa Bøger til Laans fra Bibliotheket. I Virkeligheden modtog det nævnte Bestyrelsesmedlem dette Forslag, efter hvad han selv udtalte, „med den største Glæde og Taknemlighed“. Men ikke desto mindre kom han nogle Dage efter igjen og sagde, at skjønt den samlede Bestyrelse ogsaa med Tak havde modtaget mit Tilbud og vilde gjøre Brug af det indtil videre, maatte den dog — idet den betragtede Sagen som en Honnørsag for Lærerstanden — vedblivende ønske en Forandring i Bibliothekets Reglement, hvorved Lærerne ved Kjøbenhavns offentlige Skoler stilledes lige med Statens Embedsmænd i Henseende til Udlaan fra Bibliotheket. Hvor meget der nu end fra Bibliothekets Side kunde indvendes mod en saadan Fordring — ikke naturligvis fordi man betvivlede Lærerstandens moralske Vederhæftighed, men fordi det let kunde ske, at der blev stillet endog ret betydelige Krav til dens pekuniære Ydeevne —, havde Lærerne det Held at kunne henvise til det store kgl. Bibliotheks Reglement, der ikke blot indrømmer de kjøbenhavnske Kommunelærere den af dem attraaede Begunstigelse, men endog gaar langt videre, idet det udstrækker Fritagelsen for Kautionsstilling til enhver, der „har en offentlig Ansættelse i Kommunens Tjeneste“. Med denne Kjendsgjerning for Øje indsaa jeg, at man ikke kunde undgaa at tage et vist Hensyn til Kommunelærernes Andragende. Men idet jeg ved Skrivelse af 26de April 1904 forelagde Konsistorium Sagen, antydede jeg to forskjellige Maader at ordne den paa. Den ene var den, at man uden videre gik ind paa Lærernes Andragende, det vil sige indrømmede Kjøbenhavns Kommunelærere Kautionsfrihed. Hvis denne Udvej valgtes, maatte Ordlyden i § 3 i Bibliothekets Reglement fremtidig forandres til: „Af enhver, som ønsker Bøger til Laans, og som ikke er fast ansat i Statens Tjeneste eller Lærer under Kjøbenhavns offentlige Skolevæsen, er Bibliotheket berettiget til at kræve et Sikkerhedsbevis o. s. v.“ Den anden mulige Maade at ordne Sagen paa beroede paa min Overbevisning om, at Kjærnepunktet i Sagen ikke saa meget var Lærernes Ønske om helt at fritages for Kautionsstilling som deres Misfornøjelse over, at Statens Embedsmænd i Bibliothekets Reglement fremhævedes som de eneste, der nød denne Begunstigelse. Som Følge heraf laa det nær at formode, at Lærerne vilde føle sig tilfredsstillede, naar man ganske simpelt udelod den paagældende Passus om Embedsmændene af Reglementet. Nogen væsentlig Forandring i de bestaaende Forhold mente jeg ikke, at en saadan Udeladelse vilde medføre, eftersom man selvfølgelig ogsaa uden noget særligt Paabud vilde fritage en Statseembedsmand for Sikkerhedsstilling, naar da ikke ganske bestemte Grunde talte derimod. Og naar saadanne Grunde virkelig vare tilstede, vilde det jo endog være heldigt ikke ligefrem ved sit Reglement at være bundet til at laane den Paagældende Bøger uden Kaution. Fordelene ved denne Maade at ordne Sagen paa vilde da efter min Mening være, 1) at den vilde medføre større Sikkerhed for Bibliotheket, 2) gjøre Loven ens for alle, 3) formentlig tilfredsstille Lærerne. For det Tilfælde, at Konsistorium maatte se Sagen paa samme Maade, foreslog jeg, at der i Stedet for Sætningen om Statsembedsmændene blev indsat i Reglementet en Sætning, mod hvilken ingen

kunde indvende noget, saa at § 3 i Reglementet kom til at lyde saaledes: „*Af enhver, som ønsker Bøger til Laans, og som ikke er fast ansat Lærer ved Universitetet, er Bibliotheket berettiget til at kræve et Sikkerhedsbevis.*“

Konsistorium sluttede sig til det andet af mine Forslag, idet det kun forandrede Udtrykket „fast ansat“ (om Universitetets Lærere) til „ansat.“ Men Ministeriet mente ikke at kunne antage noget af Forslagene, og skjønt det — i Skrivelse til Konsistorium af 7de Juni — udtalte, at det „formentlig i og for sig godt kan forsvares“ at lade Statens Embedsmænd nyde godt af den dem i Bibliothekets Reglement indrømmede Begunstigelse „fremfor de i Kommunens Tjeneste ansatte“, maatte det dog anse det for heldigt, om Universitetsbibliotheket i Henseende til Reglementets Udlaansbestemmelser „kunde stille sig paa samme Maade som det store kgl. Bibliothek“. — Skjønt jeg ingenlunde var uden Betænkelighed herved, mente jeg dog at burde føje mig efter Ministeriets saa bestemt udtalte Ønske, og ved Skrivelse af 17de Juni foreslog jeg altsaa Konsistorium at forandre den paagældende Passus i Reglementet, saa at den kom til at lyde: „*Af enhver, som ønsker Bøger til Laans, og som ikke er fast ansat i Statens eller Kommunens Tjeneste, er Bibliotheket berettiget til at kræve et Sikkerhedsbevis o. s. v.*“

Forslaget akcepteredes af Konsistorium og bifaldtes af Ministeriet.

— Jeg har i forrige Aarsberetning meddelt en Henvendelse fra mig til Konsistorium (af 6te Maj 1903) angaaende en Udvidelse af Bibliothekets Lokaler. Som Følge af min Skrivelse nedsatte Konsistorium til nærmere Drøftelse af Sagen et Udvalg af sin Midte og tilkaldte hertil desuden den kgl. Bygningsinspektør, Hr. Martin Borch, Universitetskvæstoren og mig. Udvalgets Forhandlinger førte foreløbig til, at der stilledes et Beløb til Raadighed for Bygningsinspektøren til Udarbejdelse af Tegninger og Overslag til en Tilbygning til det nuværende Bibliothek, og efter at Hr. Borch under 27de Maj 1904 havde indsendt sit Projekt og tillige et Projekt til Fornyelse af Varmeapparatet baade i den gamle og i den nye Bygning, afæskede Konsistorium under 28de Juni mig en Erklæring om begge disse Projekter, idet det samtidig anmodede mig om at fremsætte Forslag til Indretning af en Læsestue i Universitetsbibliotheket, „hvori dets Tidsskrifter kunne fremlægges, efterhaanden som de udkomme“. Min Svarskrivelse af 29de Juni lød, som følger:

„Da jeg i min Skrivelse til Konsistorium af 6te Maj 1903 paaviste den paatrængende Nødvendighed af en snarlig Pladsudvidelse for Universitetsbibliotheket og i den Anledning gjorde forskellige Henstillinger om den Maade, hvorpaa en saadan Udvidelse kunde tænkes opnaaet, gik jeg let hen over Muligheden af at opføre en Tilbygning til den nuværende Bibliotheksbygning ind til Gaarden, da jeg ikke troede, at det lod sig gjøre ved en saadan at indvinde saa meget Rum, som Bibliotheket havde Brug for. Efter at have gjort mig bekendt med Bygningsinspektør Borchs Plan er jeg imidlertid kommen til en anden Anskuelse. Skjønt Grundfladen af den foreslaaede Tilbygning ikke er meget stor, vil Bibliotheket dog ved denne Bygning vinde saa megen Plads, at der i en lang Aarrække ikke vil behøve at blive Tale om yderligere Udvidelse, idet den nye Byg-

ning, som Hr. Borch paaviser, vil kunne rumme mere end to Trediedele af Bogmassen i den gamle. Dette er saa meget mere, end der ved hvilken som helst Ombygning af det nuværende Bibliothek kunde opnaas, at jeg allerede af den Grund paa det varmeste maa anbefale Hr. Borchs Plan. Men dertil kommer, at den ogsaa i sine Enkeltheder synes mig overmaade tiltalende og praktisk, idet den, saavidt Pladsen har tilladt det, har taget et skjønsonst Hensyn til alle de Krav, som Nutiden stiller til en Bibliotheksbygning.

Ogsaa det foreslaaede nye Varmeapparat er i høj Grad anbefalelsesværdigt. Opvarmningsmaaden i den paatænkte Tilbygning har paa andre Steder staaet sin Prøve, og for det gamle Lokale vil den foreslaaede Omlægning af Rørene være af den største Betydning, baade med Hensyn til Bøgenes Bevaring og med Hensyn til Arbejdet i Bibliotheket om Vinteren, ligesom det naturligvis ogsaa maa anses for heldigt, at Fyrkjældereren fjernes fra det Sted, hvor den nu findes, da Bibliothekets allerkostbareste Sager — Haandskrifterne og de danske Palæotyper — opbevares i Rummet lige ovenover.

Hvad angaar det af Konsistorium udtalte Ønske om Indretningen af en Læsestue i Bibliotheket, hvor dettes Tidsskrifter kunne fremlægges, efterhaanden som de udkomme, maa jeg strax sige, at en saadan Læsestue i hvert Fald ikke vil kunne indrettes i den paatænkte Tilbygning, fordi der kun bliver Adgang til denne fra selve Bogsalen, og fordi dens Gulve skulle dannes af Jernriste. Da jeg imidlertid fra gammel Tid af kjender Konsistoriums Ønske i den nævnte Henseende, fattede jeg strax, da jeg blev bekjendt med Bygningsinspektør Borchs Plan, den Beslutning at indrette det Rum, som ligger bagved den nuværende Læsesal ud til Fiolstræde, til en Læsesal for Tidsskrifter, og om end Pladsen her ikke er meget stor, antager jeg dog, at den nogenlunde vil slaa til. Om det enkelte vil der jo altid nærmere kunne tales, naar det har vist sig, hvorledes det gaar med Hr. Borchs Forslag. Men saa meget vil jeg dog allerede nu sige, at Indretningen af en Læsestue for Tidsskrifter i Bibliotheksbygningen synes at maatte medføre Ophævelsen af Professorernes Læsestue i Universitetsbygningen, da de paa sidste Sted fremlagte 54 Tidsskrifter høre til de allermost benyttede og derfor vanskelig kunde tænkes borte paa en Læsestue som den af Konsistorium ønskede“.

Efter at Konsistorium fremdeles havde indhentet en Erklæring fra Universitetets Kvæstor, indsendtes Sagen i Begyndelsen af August 1904 til Ministeriet. Dette mente imidlertid ikke at kunne foretage noget videre Skridt, før det havde faaet nogle Spørgsmaal tagne under Overvejelse, som „kunde forudses i alt Fald at ville blive rejste, naar Sagen maatte komme til Forhandling i Rigsdagen“. Hvad Spørgsmaalene gik ud paa, vil ses af nedenstaaende Erklæring, som jeg efter Ministeriets Anmodning afgav til Konsistorium den 31te August:

„I Anledning af det til Ministeriet indsendte Forslag til en Udvidelse af Universitetsbibliotheket og Fornyeelse af Bibliothekets Varmeapparat har Ministeriet under 23de August d. A. tilsendt Konsistorium en Skrivelse, gaaende ud paa, at det, før videre Skridt foretages i Sagen, ønsker nogle

Spørgsmaal besvarede, og om disse Spørgsmaal har atter Konsistorium ved Skrivelse af 25de August afæsket mig en Erklæring. Det første Spørgsmaal lyder paa:

1. „Om det ikke turde være rettest at indlemme hele Universitetsbibliotheket i det store kgl. Bibliothek under en fælles Bibliotheksbestyrelse, eventuelt imod at der oprettes et mindre Haandbibliothek ved Universitetet til Brug for Universitetslærerne. — I bekræftende Fald ønskes det overvejet, paa hvilken Maade Universitetet maatte kunne benytte den nuværende Bibliotheksbygning paa den fordelagtigste Maade.“

Jeg skal i Anledning af dette Spørgsmaal tillade mig at bemærke følgende:

Det er sikkert almindelig anerkjendt, at offentlige Bibliotheker høre til de allervigtigste Kulturbærere, idet de ere uundværlige Støtter ikke blot for den videnskabelige Forskning, men for den almindelige Oplysning. Det er en gammel Erfaring, at jo flere Bibliotheker der findes i en By, i desto videre Kredse vækkes Læselysten, og med Læselysten kommer Kundskaben. Overalt i Udlandet, og ikke mindst i Lande som England og de forenede Stater i Nordamerika, sætter man derfor en Ære i at oprette saa mange Bibliotheker som muligt, og omvendt kjendes næppe noget Exempel paa, at man har nedlagt Bibliotheker, der befinde sig i den frodigste Trivsel. Den Tanke, som er fremsat i Ministeriets Skrivelse, kan derfor ikke andet end virke i høj Grad overraskende.

Nu siges der jo ganske vist ikke ligefrem i denne Skrivelse, at man vil nedlægge Universitetsbibliotheket, men kun, at man tænker paa at indlemme det i det store kgl. Bibliothek. I Virkeligheden er Forskjellen dog kun ringe. Thi man maa ikke tro, at det Bibliothek, der vilde fremgaa af den paatænkte Sammensmeltning, vilde kunne blive det samme for Almenheden, som de to af hinanden uafhængige Bibliotheker nu ere. Hvert af disse Bibliotheker har nu sit eget Publikum, og det ikke blot fordi der i det ene Bibliothek findes Bøger, som ikke haves i det andet, men ogsaa fordi det ene ligger bekvemmere for mange Mennesker end det andet, og fordi de hvert især ledes og maa ledes i en noget forskjellig Aand. I hvert Fald er jeg overbevist om, at selv om de to Bibliotheker blev sammensmeltede, vilde deres Publikum ikke blive det, og at Benyttelsen af det samlede Bibliothek derfor vilde blive langt ringere end af de to adskilte Bibliotheker. Allerede dette maatte synes i al Almindelighed at tale mod en Sammensmeltning, men saa meget mere da, naar Tanken er, at Universitetsbibliotheket skal gaa op i det kgl. Bibliothek, hvis nye Bygning jo kommer til at ligge paa et saa afsides Sted, at det for overmaade mange og ikke mindst for den akademiske Verden vil blive meget vanskeligt til Stadighed at benytte Bibliotheket. — Jeg antydede, at hvert af de to Bibliotheker lededes i noget forskjellig Aand. Dette er en naturlig Følge af deres noget forskellige Formaal, deres forskellige Virkemidler, Tradition og Publikum. Det kgl. Bibliothek er og maa nødvendigvis være noget mere konservativt i sit Forhold til Almenheden. Det har for den danske Litteraturs Vedkommende altid og med Rette lagt Vægt paa at kunne overgive den i god Behold til Efterverdenen, og hvad

den fremmede Litteratur angaar, er det paa Grund af sine rigere Midler ualmindelig vel forsynet med kostbare og sjældne Værker, hvis Værd yderligere fremhæves ved en soigneret Indbinding. Alt dette maatte nødvendigvis medføre en vis Tilbageholdenhed med Hensyn til Udlaanet af Bøgerne. Omvendt har Universitetsbibliotheket, som i ikke ringe Grad benyttes af Studenter og andre yngre Kundskabssøgende, altid været beregnet paa og ved sit Udlaan taget Hensyn til, at dets Bøger bleve brugte saa meget som muligt, og har derfor altid stillet sig yderst liberalt overfor Laanerne. Ogsaa med Hensyn til selve Boganskaffelsen gjør der sig delvis forskellige Principer gjældende ved de to Bibliotheker. Jeg taler ikke i Øjeblikket om, at de forskellige Videnskabsfag ere i forskjelligt Omfang repræsenterede ved Universitetsbibliotheket og det kgl. Bibliothek, men indenfor hvert Fag kjøbes der for en Del forskellige Bøger, idet Universitetsbibliotheket eksempelvis i stort Omfang anskaffer Haandbøger og andre Oversigtsværker, som kunne være til Nytte for de Studerende, medens det kgl. Bibliothek sjældent eller aldrig kjøber denne Slags Bøger, men særlig lægger Vægt paa Erhvervelse af Værker, der mindre ere beregnede paa det øjeblikkelige Behov. At faa disse Principer for Udlaan og Bogkjøb, der paa begge Steder støttes af en lang Tradition, og som begge have deres Berettigelse i Forhold til de to Bibliothekers Publikum, forenede under en enkelt Ledelse, vilde sikkert være forbundet med den største Vanskelighed, ligesom der heller ikke er Tvivl om, at en enkelt Mands Styrelse af den samlede Bogmasse let kunde medføre en Ensidighed i Boganskaffelsen, som Publikum daarligt kunde være tjent med. Der tales ganske vist i Ministeriets Skrivelse om en „fælles Bibliotheksbestyrelse“; men hvorledes man end vil tænke sig denne, maatte der dog til syvende og sidst være én Mand, som stod over det hele og traf de endelige Afgjørelser.

Et meget vigtigt Argument mod en Sammensmeltning af de to Bibliotheker kan fremdeles hentes fra Hensynet til den danske Litteraturs Bevaring. Skjønt Universitetsbibliotheket ved Branden 1728 mistede alt, hvad det dengang indeholdt baade af dansk og fremmed Litteratur, er det dog, dels ved Bogtrykkernes Afleveringer, dels ved stadige antikvariske Indkjøb og ved Gaver efterhaanden kommet saa vidt, at om end dets danske Afdeling ikke i Fuldstændighed naar det kgl. Bibliotheks, er Forskjellen dog heller ikke længere saa overmaade betydelig. Saa længe nu disse to store Samlinger af dansk Litteratur opbevares hver paa sit Sted, er der dog Udsigt til, hvis en Ildsvaade skulde overgaa den ene, at ikke hele den ældre danske Litteratur dermed gaar tabt. Hvis derimod Bibliothekerne sammensmeltedes, vilde under en saadan Eventualitet alt gaa til Grunde paa én Gang. Og at en Katastrofe som den antydede endnu i vore Dage ligger indenfor Grænserne af det mulige, derom vidner ikke blot andre sørgelige Begivenheder her hjemme, men særlig Christiansborg Slots Brand i 1884, da Ilden allerede havde fat i en Del af det kgl. Bibliothek.

Jeg har hidtil kun i Forbigaaende berørt et Forhold, som dog er af den allerstørste Betydning for det foreliggende Spørgsmaal, jeg mener

Universitetsbibliothekets særlige Bestemmelse som litterært Apparat for Universitetets Lærere og de Studerende. At Universitetet har et uafviseligt Krav paa at kunne disponere over en Bogsamling, hvor i hvert Fald til en vis Grad de Fag, som doceres ved Universitetet, ere repræsenterede, synes indlysende, og det er da ogsaa en Kjendsgjerning, at der næppe findes et eneste Universitet i Verden, hvor Forholdet ikke er saaledes. Men ligesaa vist som det er, at en saadan Bogsamling maa være tilstede, — et „Haandbibliothek“, som det omtales i Ministeriets Skrivelse, vilde aldeles ikke forslaa —, ligesaa vist er det, at en saadan Bogsamling først da rettelig kan opfylde sin Bestemmelse, naar den dels ligger nogenlunde i Nærheden af Universitetet, dels styres paa en saadan Maade, at Universitetslærerne og Studenterne have den lettest mulige Adgang til dens Benyttelse, ja at de endog efter Omstændighederne kunne opnaa visse Begunstigelser fremfor andre Laanene. At et Bibliothek med en saa afsides Beliggenhed som det nye kgl. Bibliothek kun daarligt opfylder den første Betingelse, maa vist enhver indrømme, og hvad det andet Punkt angaar, vil det vistnok være saare vanskeligt for et stort, almindeligt Bibliothek at tilstaa én Del af sit Publikum en begunstiget Stilling fremfor en anden.

Der er endnu én Omstændighed, som synes at maatte stille sig hindrende i Vejen for den omtalte Sammensmeltning, nemlig den, at der til Universitetsbibliotheket i Tidernes Løb baade af Privatmænd og af Institutioner er skænket betydelige Gaver dels af Bøger og Haandskrifter, dels af Penge. Naar jeg blot som Exempler paa saadanne Gaver nævner den over den hele Verden bekjendte Arna-Magnæanske Haandskriftsamling, det righoldige Classenske Bibliothek med det dertil knyttede aarlige Penge-tilskud paa 3600 Kroner og de Moltkeske Legater paa 1400 Kroner aarlig, vil man forstaa, at det ikke er Smaasager, det drejer sig om, og da Forudsætningen for disse og mange andre Dotationer udtrykkelig har været, at de skulde komme Universitetet og Universitetsbibliotheket til gode, ser jeg ikke, at man uden at gjøre aabenbar Uret og handle stik imod Givernes Hensigt vilde kunne overføre dem til det kgl. Bibliothek.

Konklusionen af alt det foregaaende er da for mit Vedkommende, at en fuldstændig Sammensmeltning af de to Bibliotheker absolut maa fraraades. Og med dette Resultat skulde vel egentlig Besvarelsen af det første Spørgsmaal i Ministeriets Skrivelse være udtømt. Jeg kan dog ikke undlade, før jeg gaar videre, at forsøge at klare for mig selv, hvad der kan have foranlediget, at dette Spørgsmaal overhovedet er blevet rejst, og jeg finder da ingen anden Forklaring, end at man har ment, at der ved en Sammensmeltning af de to Bibliotheker vilde kunne spares endog betydelige Pengesummer, dels til Administration og Bogindkjøb, dels til Byggeforetagender. Denne Antagelse vilde dog sikkert ved en nærmere Prøvelse vise sig ganske uholdbar. Mulig kunde der spares noget i Administrationsudgifter, men at en Sammensmeltning maatte medføre i hvert Fald nogen Forøgelse af det kgl. Bibliotheks Personale, kan vel ikke betvivles. Ogsaa ved Bogindkjøbet kunde der rimeligvis spares en Del, idet nogle Værker, som nu kjøbes paa begge Bibliotheker, under de an-

tydede Forhold kun behøvede at kjøbes i et enkelt Exémplar. Dog maa jeg bestemt hævde, at det ingenlunde vilde være tilstrækkeligt i alle Tilfælde, men at det kgl. Bibliothek, naar det alene skulde fyldestgjøre hele det læsende Publikums berettigede Krav, nødvendigvis maatte anskaffe flere Exemplarer af nogle af de mest læste Bøger. Hvad Bygningsforholdene angaar, maa jeg anse det for afgjort, at hvis det kgl. Bibliothek skulde optage hele Universitetsbibliothekets Bogmasse (dog fra regnet eventuelle Dubletter), vilde der allerede strax ved Indflytningen kræves en Udvidelse af det forhaanden værende Bygningskomplex, men desuden maatte man — da Bibliothekets Budget selvfølgelig vilde blive forhøjet, og den aarlige Tilvæxt derved forøget — i en ikke altfor fjern Fremtid være forberedt paa yderligere Udvidelser. At Udgifterne til disse Byggeforetagender langt vilde overstige den Sum, der nu kræves til Opførelse af en Tilbygning til Universitetsbibliotheket, betragter jeg som utvivlsomt. Dertil kommer endelig, at ved en Sammensmeltning af de to Bibliotheker vilde det kgl. Bibliotheks nuværende Fagkataloger blive ganske ubrugelige og maatte helt omarbejdes fra nyt af. De meget store Pengesummer, der i Aarenes Løb ere bevilgede til Udarbejdelse baade af det kgl. Bibliotheks og Universitetsbibliothekets Kataloger, vilde altsaa under den nævnte Eventualitet være helt spildte, og det vilde blive nødvendigt i en meget lang kommende Aarrække at bevilge en større Pengesum til Udarbejdelse af nye Kataloger for det kgl. Bibliothek.

2. Det andet Led i Ministeriets Skrivelse er saalydende: „For saa vidt Konsistorium ikke mener at kunne anbefale at indlemme hele Universitetsbibliotheket i det store kgl. Bibliothek, ønskes det overvejet, om ikke i alt Fald en delvis Indlemmelse kunde foretages, enten saaledes, at Delingen skete af faglige Hensyn (altsaa paa den Maade, at Universitetsbibliotheket indskrænkedes til enkelte Fag eller Faggrupper) eller saaledes, at den Del af Universitetsbibliotheket, der ikke længere har Betydning for Universitetsstudierne, afgives, og kun det, der mest benyttes af Universitetslærerne, bliver tilbage.“

Idet jeg nu skal ytre mig ogsaa om dette Afsnit af Skrivelsen, skal jeg begynde med at udtale, at en Deling af Universitetsbibliotheket, saaledes som den er antydnet i Afsnittets sidste Passus, maa betragtes som næsten udførlig og desuden som lidet formaalstjenlig. Skjønt Bibliotheket naturligvis indeholder mange Bøger, der ikke have umiddelbar Betydning for Videnskaben, er det dog forholdsvis faa, om hvilke det vilde kunne siges, at de ikke i en eller anden Sammenhæng kunde have Interesse og blive efterspurgte, og overhovedet maa jo ethvert Værk, der har havt Betydning for sin Samtid, altid bevare en vis historisk Værdi, som gjør, at det kan komme i Betragtning ved enhver tilbageskuende Undersøgelse indenfor det paagældende Videnskabsfag. At forsøge paa en Udsondring af de tilsyneladende betydningsløse Bøger i Universitetsbibliotheket vilde derfor ikke blot være et vanskeligt, men et næsten uoverkommeligt Arbejde, og dertil kommer, at en saadan Udsondring, selv om den udførtes, næppe vilde faa nogen nævneværdig Betydning for Bibliothekets Pladsforhold.

Noget anderledes stiller Sagen sig, naar der er Tale om en Udskillelse af enkelte, bestemte Videnskabsfag. En saadan Udskillelse vilde naturligvis være forholdsvis let at foretage, og der kunde da kun være Spørgsmaal om dens Hensigtsmæssighed. Og her vil jeg strax tilstaa, — idet jeg dog tager et meget bestemt Forbehold for den danske Litteraturs Vedkommende —, at *set i al Almindelighed* har Tanken om en saadan Udskillelse ikke noget afskrækkende for mig. Det er jo Konsistorium vel bekendt, at skjønt Bibliotheket omfatter alle Videnskabsfag, har det dog sin egentlige Styrke i de naturvidenskabelige (og medicinske) Fag. Dette er kommet ganske naturligt paa den Maade, at flere store naturvidenskabelige og medicinske Bogsamlinger (den Polytekniske Læreanstalts, det Classenske Fideikommis's, det kirurgiske Akademis) efterhaanden ere blevne indlemmede i Universitetsbibliotheket, og at der ligeledes ved Legater og andre Pengetilskud tilflyder Bibliotheket betydelige aarlige Summer til Anskaffelse af naturvidenskabelig Litteratur. Saaledes haves fra det Classenske Fideikommis 2400 Kroner aarlig til dette Øjemed, fra de Moltkeske Legater 800 Kroner, og fra den Polytekniske Læreanstalt 800 Kroner*). Ved disse forskjellige Donationer maatte Bibliotheket jo efterhaanden faa et stærkt naturvidenskabeligt Præg, og dette er blevet endnu mere fremtrædende, efter at det officielt er bleven Bibliotheket anbefalet — saavidt jeg mindes: i Anledning af det Classenske Bibliotheks Indlemmelse — mere og mere at udvikle sig i naturvidenskabelig Retning, medens det store kgl. Bibliothek samtidig opfordredes til hovedsagelig at lægge Vægt paa de saakaldte „Aandsvidenskaber“. Idet jeg nu anser det for givet, at det, Ministeriets Skrivelse har for Øje, er en Udskillelse af de aandsvidenskabelige Fag, drager den i Grunden kun en videre Konsekvens af en allerede længe stedfindende Praxis. Og jeg finder som sagt i og for sig intet afskrækkende i denne Konsekvens. Thi idet jeg forudsætter som selvfølgelig, at en Udskillelse som den antydede til Fordel for det kgl. Bibliothek maatte medføre, at dette til Gjengjæld afgav til Universitetsbibliotheket alt, hvad det selv indeholdt af naturvidenskabelig og medicinsk Litteratur, vilde der indtræde en Situation, som i visse Maader vilde være til stor Fordel baade for Publikum og for Bibliothekerne, idet disse ved kun at virke med deres Pengemidler i enkelte bestemte Retninger vilde blive i Stand til baade at anskaffe meget mere indenfor de enkelte Litteraturfag end nu og at gennemføre en sikrere Plan ved Anskaffelserne**). Heller ikke vilde der efter al Sandsynlighed under hin Eventualitet blive

*) I Sammenhæng hermed kan anføres, at det danske Videnskabernes Selskab i en lang Aarrække har skænket og stadig skænker Universitetsbibliotheket det allermeste af den meget vigtige og rige Litteratur, som det modtager som Gave eller ved Bytte med andre videnskabelige Institutioner, og hvoraf den overvejende Del er af naturvidenskabeligt Indhold. Ligeledes, at det Classenske Litteraturselskab for Læger for en forholdsvis ringe Sum overlader Bibliotheket al den medicinske Litteratur, Selskabet Aar efter Aar kjøber.

***) Hertil kan endnu føjes, at Publikum ved den antydede Ordning ikke som nu behøvede at søge de Bøger, det skulde bruge, først paa det ene Bibliothek og saa paa det andet. (Senere Anmærkning).

Trang til yderligere Udvidelse af noget af Bibliothekerne, i det mindste for en Tid. Men alligevel tør jeg kun betragte alt dette som et Tanke-experiment. Thi det kan jo ikke nægtes, at de Argumenter, jeg tidligere har fremsat imod en total Sammensmeltning af de to Bibliotheker, i det mindste for en Del ogsaa beholde deres Gyldighed overfor en Deling af Bibliothekerne efter Fag. For ikke at nævne andet, maatte Universitetslærerne og de Studerende af de aandsvidenskabelige Fag med Rette føle sig brøstholdne ved altid at skulle søge den Litteratur, de havde Brug for, paa det kgl. Bibliothek, og ligeledes vilde de Vanskeligheder, jeg før nævnedes med Hensyn til Donationerne, vedblive at bestaa for de Donationers Vedkommende, som ikke vedrørte de naturvidenskabelige Fag.

Alt i alt ser jeg mig derfor heller ikke i Stand til at anbefale denne Del af Ministeriets Skrivelse“.

Om Sagens videre Forløb vil der blive meldt i en følgende Aarsberetning.

— Fra Overbibliothekaren ved det nylig afbrændte Nationalbibliothek (tidligere Universitetsbibliotheket) i Turin, Hr. F. Carta, modtog jeg i Foraaret 1904 en Skrivelse, hvori han indtrængende anmodede mig om — til Grundlæggelse af et nyt Bibliothek — at sende ham, hvad jeg kunde undvære af Skrifter i forskjellig Retning, dog særlig saadanne, som tilhørte de humane Videnskabsfag. Efter at Konsistorium ved Skrivelse af 14de Juni havde givet sit Samtykke dertil, oversendte jeg da til Turiner-Bibliotheket en Samling af ældre danske Disputatser og andre akademiske Skrifter, hvortil yderligere føjedes flere værdifulde Værker, udgivne af Kommissionen for det Arna-Magnæanske Legat, og nogle Bøger, skænkede af mig selv.

— Ved Skrivelse af 29de Juni 1904 meddelte Konsistorium mig, at det havde approberet de „foreløbige Regler“ for Anvendelsen af de Midler, som ifølge testamentarisk Bestemmelse af Enkegrevinde Ruuth, født v. Haffner, vare overdragne det theologiske Fakultet til Fremme af den evangelisk-lutherske Kirkes Mission, indre og ydre. § 2 i disse Regler lyder saaledes: Af det hver Gang disponible Beløb udbetales til Universitetsbibliotheket 200 Kr. aarlig til Anskaffelse af Missionslitteratur.

— Da den paa Finansloven for 1902—1903 foreløbig paa 3 Aar givne Bevilling paa 1900 Kroner om Aaret til Bibliothekets Katalogarbejder udløb med Finansaaret 1904—1905, anmodede jeg Konsistorium i Skrivelse af 26de April 1904 om at virke hen til, at en lignende Bevilling gaves paa Finansloven for 1905—1906, denne Gang dog helst for et Tidsrum af 5 Aar. En lignende Anmodning rettede jeg samtidig til Ministeriet i en Skrivelse, som nærmest omhandlede Bibliothekets Katalogarbejder i Finansaaret 1903—1904, men som tillige gav en Udsigt over, hvad der overhovedet i de forløbne Aar er udrettet paa dette Omraade og derfor muligvis turde have en almindeligere Interesse. Den lød saaledes:

„Der har i dette Aar ligesom tidligere været arbejdet i dobbelt Retning, nemlig dels paa den alfabetiske Katalog, dels paa Fagkatalogen. Til den første er der af Cand. mag. Bartholin skrevet 3976 Sedler, hørende til Afdelingerne: græske og romerske Oldtidsforhold og Arkæologi; Fysik

med rationel Mekanik og Meteorologi; Begyndelsen af Kemi. Desuden har Cand. mag. Bartholin i selve Bibliothekstiden skrevet 405 Sedler til Fagkatalogen, hørende til forskellige Afdelinger. Udenfor Bibliothekstiden har han i Fagkatalogen indført 5818 Titler. Ordningen af Fagkatalogen er udført af Professor Fridericia, Underbibliothekar, Dr. Larsen, Assistenterne Halling og Erichsen samt mig selv. De Afdelinger, der gjordes færdige, var: Østerrig-Ungarns Geografi og Topografi, indre Forhold og Historie; fremmed Biografi fra Bogstavet H (Hutten) til N inkl.; latinske Forfattere fra Tacitus og ud, samt Nylatinere; Fattigforhold; Frimurervæsen; fransk Sprog og Litteraturhistorie samt ældre og nyere franske Forfattere til Rousseau inkl.

Jeg benytter Lejligheden til at meddele en Oversigt over, hvilke Afsnit af Fagkatalogen der nu i det hele foreligge færdige, for at det høje Ministerium kan faa en Forestilling om, hvilket betydeligt Arbejde der er udført, siden den første Bevilling gaves til Udarbejdelsen af denne (og den nye alfabetiske) Katalog. I færdig Stand foreligger for det første hele den saakaldte „danske Afdeling“, omfattende Danmarks Oldtidsforhold, Geografi og Topografi, indre Forhold, Historie med Personal-, Kirke- og Kulturhistorie, Kunst, Sprog, litterære Forhold og Litteraturhistorie, blandede Tidsskrifter og Aviser, Skjønletteratur og Folkelitteratur, Salmedigtning, Opbyggelseslitteratur, Prædikener, Liturgi og Retsvidenskab. Til denne Afdeling henføres endvidere de tidligere Hertugdømmers samt Islands, Færøernes, Grønlands og de dansk-vestindiske Øers Geografi og Topografi, indre Forhold og Historie, samt for Islands Vedkommende desuden dets Sprog og Litteratur. Afdelingen er systematisk katalogiseret i 207 Katalog-Kapsler, foruden i et Folio-Bind for den danske Retslitteraturs Vedkommende. — Andre færdige Afdelinger ere: Theologien (udenfor de før nævnte danske Afdelinger), den fremmede Retsvidenskab, Statsvidenskaberne, den filosofiske Moral, Pædagogiken og Undervisningsvæsenet, den almindelige Sprogvidenskab, de østerlandske Sprog og Litteraturer, de klassiske Sprog og Litteraturer, de nyere Sprog i Almindelighed, de keltiske og slaviske Sprog og Litteraturer og det meste af de romanske Sprog og Litteraturer, den almindelige Geografi, den almindelige Historie (med Hjelpevidenskaber), Oldtidens, Middelalderens og den nyere Tids Historie i Almindelighed, de enkelte europæiske Staters Beskrivelse og Historie med Undtagelse af Rusland og Balkanstaterne, Matematikken og det meste af Astronomien, det meste af den fremmede Biografi. Disse Afdelinger ere katalogiserede i 359 Kapsler, saa at der med de før nævnte foreligger ialt 566 Katalogkapsler færdige af Fagkatalogen foruden et Folio-Bind. Skjønt dette Tal selvfølgelig betyder, at den langt overvejende Del af Bogsamlingen er katalogiseret, kan det dog ikke skjules, at der endnu er meget tilbage at gjøre, inden hele Katalogiseringen kan betragtes som afsluttet. Jeg skal saaledes blot antyde, at foruden ikke faa mindre Afdelinger ere to saa store Afdelinger som Naturhistorien og Medicinen endnu ganske urørte. Og da paa den anden Side Arbejdet ikke godt kan fremskyndes yderligere, idet Ordningen af Fagkatalogen maa foretages i Bibliothekstiden af selve Bibliothekspersonalet, der samtidig skal varetage saa

mange andre Forretninger, tør jeg ikke stille en Afslutning af Arbejdet i Udsigt før om en halv Snes Aar godt og vel. Jeg vilde af den Grund ogsaa anse det for heldigst for alle Parter, om den Bevilling til Udførelsen af Katalogarbejdet, som hidtil med saa stor Beredvillighed er givet af den bevilligende Myndighed, for Fremtiden blev givet for længere Tid ad Gangen end hidtil, f. Ex. for 5 Aar i Stedet for 3 Aar, og jeg tillader mig samtidig med nærværende Indberetning at indsende til Konsistorium et særligt Forslag i saa Henseende“.

— Under 27de April 1904 indgav 3die Assistent ved Bibliotheket, Cand. theol. O. L. T. Jacobsen, der agtede i nogen Tid at studere i Udlandet, Ansøgning om Afsked fra 1ste August 1904, og Konsistorium bevilgede ham denne ved Skrivelse af 10de Maj. Herved blev Pladsen som 3die Assistent ledig, og efter mit Forslag besatte Konsistorium denne Plads med hidtilværende Assistent ved Læsesalen om Eftermiddagen, Mag. art. A. Halling, medens den hidtilværende ekstraordinære Medhjælper, Cand. mag. Victor Christian Nicolaj Petersen, udnævntes til Assistent ved Læsesalen i Eftermiddagstimerne, begge fra den nævnte Dato at regne. Derefter antog jeg selv til ekstraordinær Medhjælper Mag. sc. Samuel Peter Carl Thomsen (Magisterkonferens i Mathematik), ligeledes fra den 1ste August 1904.

2. Den botaniske Have i 1904.

(Direktør, Professor, Dr. Eug. Warming.)

A. Haven i snævrere Forstand.

(Botanisk Gartner Axel Lange.)

1. *Jordafstaaelse til Polyteknisk Læreanstalt.* Haven har af Hensyn til den for Polyteknisk Læreanstalt nødvendige Udvidelse maattet afstaa et Stykke Land til denne Institution. Iaar er Arealet langs Østerfarimagsgade fra Læreanstaltens Bygninger ned til Indkjørselen til Haven (Østerfarimagsgade 2 B.) afgivet, hvorved Havens Planteskole og Forsøgshave ere gaaet tabt; i det kommende Aar (1905) skal Resten af Forsøgshaven, samt en stor Del af Drivbænkarealet afstaaes. Haven har sikret sig Muldjorden samt større Sten, der maatte findes i Grunden, samt Udbyttet af Træerne, der voxte paa Arealet; desuden Stenene fra de Espaliermure, som blive revne ned, (om Anvendelsen af disse Sten se: 2. Frilandsanlægget). Haven har yderligere fordret opført som Grænse mellem Anstalten og Haven: en ny Espaliermur. Ved denne Jordafstaaelse have vi mistet en Del Gøder, som kortelig skal fremføres her: 1. en Del Popler, der landskabeligt set dannede en ypperlig Baggrund for Haven, brød Vinden, og skjulte for Blikket de grimme Huse i Østerfarimagsgade samt Polyteknisk Læreanstalt; Haven vil nu i Stedet som Baggrund faa denne Institutions gamle og nye Bygninger; 2. det Areal, som benævntes Forsøgshaven og Planteskolen, og som havde den bedste Jord i hele Haven; 3. nogle Espaliertræer, som vi enten ikke have i den øvrige Have eller kun i smaa og svage Exemplarer, bl. a. *Morus nigra*, *Maclura aurantiaca*,

Cercis Siliquastrum og *Ficus Carica*; det vil tage en Aarrække at opfostre nye kraftige Exemplarer af disse Træer. Afstaaelsen af Drivbænkearealet vil selvfølgelig ogsaa blive en Ulempe for Haven. Denne Jordafstaaelse har foraarsaget: a. et Ønske om at faa indlemmet i Haven det Areal, som ligger mellem Polyteknisk Lærestanstalt og Mineralogisk Museum; om Betingelserne for denne Afstaaelse af Jord fra Kommune til Stat er for Tiden Forhandlinger i Gang mellem Magistrat og Ministerium; b. forskellige Omændringer indenfor Havens nuværende Grænser. For at faa Midler til disses Udførelse er der søgt om Bevilling til Omlægning af Drivbænkene samt Opførelse af nye Drivbakker etc. Endvidere er der paa forventet Tillægsbevilling anvist 1500 Kr. til Omordning af Arealet ved Akvariet (se herom 2. Frilandsanlægget).

2. *Frilandsanlægget*. Busketterne og Kvartererne ere vintergravede og ere i Sommerens Løb holdte rene som sædvanlig. Ligeledes har Søbredden været underkastet den aarlige Udbedring. Nedenfor Ginkgo-biloba-Gruppen er Bredden bleven rensed for den naturlige Vegetation af *Scirpus*, *Rumex* o. a., som i Aarenes Løb har dannet sig dér, som i det hele taget langs Søens østlige Bred, og Partiet mellem Ginkgo og Bredden er bleven forbedret med Mosejord og dernæst beplantet med haardføre *Azalea*. Partiet om Akvariet er blevet fuldstændig omlagt, foraarsaget ved Omændringer ved Drivbænkearealet; denne Omlægning er dog ikke ganske afsluttet. Alle de Stauder, der stod i Bede og Rabatter paa dette Sted, ere opgravede og foreløbig indslaaede andensteds, indtil Bestemmelse er truffet angaaende Parkanlægget mellem Polyteknisk Lærestanstalt og Mineralogisk Museum; Mosebedet er udgravet, og Jorden derfra er benyttet andensteds i Haven, ligesom Planterne ere anbragte paa forskellige Steder. I Stedet for er anlagt Bede koncentrisk med Akvariet, hvorpaa det er Hensigten om Sommeren at henstille Væxthusplanter, som tidligere havde deres Plads paa den Del af Drivbænkearealet, der skal omlægges. Bedene ere hegnede med Avnbøg. De Planter, som stode i Forsøgshaven og Planteskolen, og som maatte fjernes paa Grund af Jordafstaaelsen, ere dels (de træagtige Planter) sendte til Sorø (se 3. Sorø Arboret) og dels (de urteagtige Planter) henplantede under Trægrupper i Haven for at danne Skovbund dér. Den sydlige Del af det nordre Stenhøjparti er omlagt og paany beplantet. Nogle *Thuja* ere ryddede, og paa den Plads, som derved er bleven fri, er Jorden udgravet og erstattet med Mosejord; hvorefter det er bleven beplantet med haardføre *Rhododendron*. Pladsen foran Væxthusene er bleven makadamiseret, og samtidig er der anlagt et Bed omkring Springvandsbassinet, i dette Bed er plantet *Iris*, *Funkia* og lignende. Imellem Springvandsbassinet og de to fritliggende Huse Nr. 13 og 14 er anlagt to Bede, hvor det er Hensigten om Sommeren at henstille Planter fra Væxthusene. Af Hovedveje i Haven er Stykket fra Museet hen til Hængeasken og Vejen herfra ned til Søen bleve makadamiserede (her ere de under 1. nævnte Mursten komne til Anvendelse) og forsynede med nye Rendestene. Paa Broen over Søen har der i Sommer til Dekoration været henstillet Kasser beplantede med *Pelargonier* og lignende. For at holde Søen i den rette Vandstandshøjde

har Pumpen været benyttet 130 Gange i 1338 Timer, hvorfor der særlig i dette Øjemed maatte fyres under Kjedlerne i 286 Timer. Grunden til det usædvanlig store Antal Timer, Pumpen har været benyttet i, er den, at Reparationen af Pumpen først blev tilendebragt i Begyndelsen af Marts, hvorfor den ifjor omtalte, svagere virkende, interimistiske Pumpe maatte benyttes i Aarets to første Maaneder; paa disse to Maaneder alene falde 848 Timer. Stakittet omkring Haven er blevet gjort tættere forneden for at hindre Hunde i at komme ind i Haven. Denne Fortætning er udført langs Østervoldgade og langs Farimagsgade, medens den allerede tidligere var udført langs Gothersgade. Hertil var paa Finansloven bevilliget en Sum paa 4326 Kr.

3. *Sorø-Arboretet.* I Vinterens Løb blev ryddet et c. 7000 □ Al. stort Areal umiddelbart op til det Stykke, hvorpaa Abies og Picea er plantet. Stykket blev indhegnet med Staaltraadsnet, og i Foraaret henplantedes 70 Exemplarer i 6 Arter af Tsuga og Pseudotsuga samt en Del Abies. I Foraaret bleve 428 unge Planter (Løvtræer) sendte herfra Haven til Sorø, for at henplantes i Planteskolen i Feldskov, og senere hen paa Sommeren (8de September) de før omtalte fra Planteskolen her i Haven afrømmede Planter, ialt 545 Stk. Planterne i Planteskolen bleve i Efteraaret forsynede med Zinketiketter.

4. *Væxthusene.* Planterne ere omplantede og renholdte som sædvanlig. 17 Planter ere omplantede i Ballier eller firkantede Trækasser. I Anledning af, at Nattens Dronning (*Cereus grandiflorus* og *C. nycticalus*) blomstrede, var Kaktushuset aabent for Publikum, 3 Gange fra Kl. 6 $\frac{1}{2}$ —8 $\frac{1}{2}$ Aften, og blev i den Tid besøgt af ca. 1200 Personer. I Sommerens Løb ere Hanerne paa Varmeledningerne slebne, Pakningerne og Rørene ere eftersete og fornyede, hvor det var nødvendigt. Glastagene paa Væxthusene ere eftersete og kittede, og Glasset paa den nedre Etage af Nr. 4 er omlagt. Bassinet i Akvariet er repareret. Værktøjsskuret, samt Pissoiret bag Væxthusene og det i Kjælderen ere hvidtede. Yderdøren til Nr. 12 er fornyet. Alle Laasene paa Væxthusedørene ere eftersete og til Dels erstattede med nye. Til Ombygning af Væxthuset Nr. 14 var der paa Finansloven bevilget en Sum af 8587 Kr., og denne Ombygning har fundet Sted i Sommerens Løb; i Mellemtiden vare Orchideerne overflyttede i Hus Nr. 13. Paa det nye Hus er der anbragt færre Spær og Sprosser end paa det gamle, hvorved der er opnaaet, at de enkelte Ruder ere blevne større, og den Lysmængde, der kommer Planterne til gode, derved bliver større. Det er forsynet med 2 Lag Glas, hvoraf det indvendige Lag er løst, saa Ruderne kunne tages ud, naar man ønsker at vaske Glasset. Medens Huset tidligere opvarmedes ved Damp, ledes denne nu i Rør gennem en stor Vandbeholder, som ligger under Gulvets Niveau i den nordlige Ende af Huset, og Vandet herfra cirkulerer saa i Rørene i Huset. Endvidere er der opført Bassiner til at opsamle Regnvandet i, bygget et Trappestillads paa Midtergruppen for at faa Planterne nærmere til Lyset og sørget for et mere hensigtssvarende Luftgivningsapparat end i det gamle Hus. Endnu kunde flere Forbedringer nævnes, men det

anførte turde være nok til at vise, hvilke Fordele der ere opnaaede ved denne Ombygning.

5. *Bygningerne.* Det aarlige Eftersyn er blevet foretaget som sædvanlig. Paa Museet, Medhjælperboligen og Gartnerboligen er anbragt nye Tagrender og tildels nye Nedløbsrender; hertil var paa Finansloven bevilget 1960 Kr. I Museet er der anbragt nye Vaskekummer med Vandlaase, og hele Vandafløbssystemet er bleven forbedret, ligesom Kloakledningen ud til Gaden er forstørret. Til disse Arbejder var der paa Finansloven bevilget en Sum af 3150 Kr. I Museet er forøvrigt udført følgende Reparationsarbejder: Trappen op til 1ste Sal samt Gulvene i Værelserne 10 og 23 ere ferniserede, Lofterne i Nr. 18 og 19 ere hvidtede. I den store Bibliotheksstue er Loftet hvidtet, Væggene, de faste Reoler samt Gulvet malede. I Laboratoriebygningen er Trappegangen op til Loftet hvidtet og limfarvet, Lofterne i de 2 Kvistværelser, i Anatomisalen og i Værelset for Videregaaende ere hvidtede. I Medhjælperboligen er Trappegangens Loft hvidtet, Væggene oliemalede, medens Trappen selv er bleven fornyet. De 3 Medhjælper-Værelser ere ogsaa istandsatte. Endelig ere Væggene i Entreen mellem Undergartnerens og Fyrbøderens Lejligheder malede og Loftet hvidtet.

6. *Frø- og Plantebytningen.* Fra 80 botaniske Haver og 9 Private er der modtaget 1976 Portioner Frø. En hektograferet Liste over danske Planter, der for Tiden mangle her i Haven, blev omsendt til forskjellige Botanikere her i Landet med Anmodning om at sende os Frø eller levende Planter. Opfordringen blev fulgt af flere. 352 levende Planter ere erhvervede dels paa denne Maade dels som Bytte for Planter her fra Haven, dels ved Kjøb; det nævnte Antal Planter er modtaget fra 11 botaniske Haver og 40 Gartnere og Havevenner. Blandt Giverne af Frø eller Planter kan nævnes: Enkefru Aagaard, Værkfører Andersen, Apotheker Baagøe, Pastor Breitung, Ingeniør Caroc, Musiker Christensen, Cand. mag. F. Elberling, Grosserer Chr. Erichsen, Gartner Fahle jun., fhv. Botanisk Gartner Friedrichsen, Grosserer Hasselbalch (Piniehøj) (en stor *Trachycarpus*), Journalist Henriksen, Dr. phil. C. Jacobsen (Ny Carlsberg), Kontorchef Jansen, Seminarieførstander Jeppesen, Handelsgartner Lange (Frederikssund), Grosserer Larsen, Mag. art. Lorenzen, Skovtaxator Lütken, Landbrugskandidat M. L. Mortensen, Forstassistent Mundt, Cand. phil. Mygind, Apotheker Mørk-Hansen, Handelsgartner Nielsen (Hørsholm), Direktør Nyeland, Lærer Nygaard, Slotsgartner Paludan, Lærer Pedersen (Tapdrup), Gartner Petersen (Chikago), Dr. phil. Rothe, Lærer Saunte, Gartnerelev Skovgaard, Lieutenant Snitger, Gartner Steenberg, Kommunelæge Stockfleth, Dr. phil. W. Sørensen, Handelsgartner Thomsen, Handelsgartner O. Trier samt af Havens Personale: Undergartner Becker, Medhjælper Bonfils, Dr. phil. Børgesen, Medhjælper Cl. Jensen, Gartner Lange, Musæumsinspektør Ostenfeld, Professor Warming.

Fra Haven er der afgivet 5082 Portioner Frø til 92 botaniske Haver og 32 Skoler, Institutioner, Gartnere og Havevenner. Af levende Planter og Stiklinger er der afgivet 1157 Exemplarer til 5 botaniske Haver og 58 Skoler og Private. Foruden til Universitetetslærernes Forelæsninger og

Examiner samt til den polytekniske og den pharmaceutiske Læreanstalts Undervisning i Botanik er der af afskaarne Blomster afgivet 1135 Portioner. Disse fordele sig paa følgende Maade: 281 Portioner til Kursus, 59 til Manuduktion, 359 til Latin- og Realskoler, 296 til Pigeskoler, 118 til Kommuneskoler og 22 til Skolelærerexaminer ude i Landet. Ligesom i tidligere Aar udsendtes en Liste over Planter, som kunde leveres i større Mængde til Skolerne med Anmodning om ved deres Rekvisitioner at ville holde sig til den.

7. *Personalet.* Den 1ste Juli forlod Medhjælper Haslund Havens Tjeneste, i hans Sted antoges Medhjælper Mark; 1ste November forlod Medhjælper Cl. Jensen Haven, han erstattedes med Havebrugskandidat Ehlers Nielsen. Dyrtidstillæg er i det forløbne Aar udbetalt til de samme Funktionærer og Arbejdere som ifjor, fra 1ste April har Opsynsmand Lange ogsaa faaet Dyrtidstillæg. Arbejdsmand J. Deichmann, som havde været syg i længere Tid i 1903, afgik ved Døden den 8de Januar 1904. Hans gartneriske Uddannelse i Forbindelse med hans Interesse for det botaniske Havebrug gjorde ham til en nyttig Mand i Havens Tjeneste; han havde været ansat i Haven fra 1893. Rengjøringskonen ved Musæet Md. S. Jensen var i Efteraaret syg i 9 Uger og afgik ved Døden den 11te November. Hun havde været i Havens Tjeneste siden 1882 og var en renlig og paalidelig Kone.

8. *Forsøgshuset og Forsøgshaven.* Da Forsøgshaven, som nævnt under 1., er afstaaet til Polyteknisk Læreanstalt, have de Botanikere, som ønskede Forsøgsarealer, faaet saadanne anviste saa vidt muligt andensteds i Haven. Museumsinspektør Ostfeld og Mag. sc. Raunkiær have saaledes faaet smaa Arealer til Forsøg i Ubestemt og Toaarigt Kvarter. Mag. Raunkiær har endvidere havt Forsøg i Gang i nogle af Væxthusene; disse hans Forsøg have navnlig drejet sig om Aarsagerne til Skuddenes Væxtretning, og om Kryptofyternes Dybde i Jorden; endvidere har han foretaget Dyrkningsforsøg med *Taraxacum*-Arter og gjort Undersøgelser af Talforholdet mellem ♀ og ♂ i Afkommet af ♀ og ♂ hos gynodioeciske Planter, og Talforholdet mellem lang- og kortgriffede Individuer hos dels ved legitim dels illegitim Befrugtning fremkomne Afkom hos heterostyle Planter. Desuden har han i meget omfattende Grad benyttet Havens Bestand af levende Planter ved sit Studie over „biologiske Typer“ og ved Undersøgelser over Insektbestøvning. C. H. Ostfeld har benyttet forskellige Bede til Studier over *Cochleasia*-Arters Variation og over *Hieracium*-Arters Kimdannelse efter eller uden Befrugtning. Endvidere har han ladet kultivere forskellige nordiske Blomsterplanter for at studere deres Karakterers Konstans. Endelig er paabegyndt Kultivering af *Alectorolophus*-Former, men hidtil uden Resultat.

9. *Adgangskort* ere udstedte til 36 Manuduktører og Lærere tildels med Adgang til Væxthusene, Stenhøjene og Mosen. Af Betalingskort ere solgte Nr. 65 og 66 for enkelt Person og Nr. 42 for Familie. Adgangskort til at male i Haven og i Væxthusene ere udstedte til 23 Personer. Adgangskort til Haven ere af Bibliothekaren udstedte til 20 Botanikere og Amatører, 17 Lærere og Manuduktører, 20 Stud. mag., 15 Stud. med.,

69 Stud. pharm., 24 Lærerinder, 21 Elever ved Statens Lærerkursus, 85 Seminarieelever, 4 Landbohøjskoleelever, 18 Privatister, 21 Lærerindeelever samt en Del af Kultusministeriets og Universitetets Embedsmænd.

10. *Plantebestemmelsesarbejdet i 1904.* I det forløbne Aar er der foretaget ca. 570 Plantebestemmelser ved Mag. sc. Raunkiær, dels af Planter i Væxthusene, dels af Frilandsplanter. Dansk Kvarter, Studiekvarteret og biologisk Kvarter ere reviderede to Gange, en- og to-aarigt Kvarter én Gang; desuden ere de fleste af de perenne Grupper reviderede. I Foraaret blev der fra en stor Del af de udenlandske botaniske Haver rekvireret Frø af de Papaver-Arter, som fandtes i Frøkatalogerne, ialt 81 Numre, der alle bleve saaede i Haven; de, der allerede blomstrede iaar, ialt 37 Numre, bleve bestemte. I Vintermaanederne er Registreringen af Planteafbildninger fortsat.

B. *Museet* (Museumsinspektør, Mag. sc. C. H. Ostenfeld.)

1. *Udførte Bestemmelses- og Konservator-Arbejder.*

a. *Herbarierne.*

Bestemmelsesarbejder: Museumsinspektøren har i dansk Herbarium revideret følgende Plantegrupper: *Epilobium*, *Potentilla*, *Rosa*, *Spiræa*, *Populus*, *Pirolaceæ*, *Primulaceæ*, *Sapindaceæ*, *Santalaceæ*, *Saxifragaceæ*, *Scrophulariaceæ* (A.—S.), *Tiliaceæ*. En stor Mængde ny Tilgang er bestemt eller revideret. Endvidere har han bestemt nogle mindre Familier af Johs. Schmidt's Siamsamling samt fortsat sine *Alectorolophus*-Studier. Assistent Børgesen har fortsat sin Revision af P. Schousboe's Algesamling fra Tanger. Assistent Ove Paulsen har tilendebragt Bestemmelsen af Grev Raben's brasilianske Planter samt fortsat sine Arbejder over egne central-asiatiske Samlinger. Professor, Dr. E. Rostrup har bestemt en stor Samling islandske Svampe samt Sverdrup-Expeditionens Svampe fra Ellesmere-Land og Amstrup-Expeditionens fra Grønland. Sognepræst J. D. Branth har bestemt en mindre Samling Likener fra Island, Apothekbestyrer C. Jensen nogle Mosser. Mag. sc. H. Jónsson har afsluttet sin Bearbejdelse af Amstrup-Expeditionens Havalger, Mag. sc. Ejnar Larsen har bearbejdet samme Expeditions Ferskvandsalger; sidstnævnte har dernæst paabegyndt at bestemme de store Samlinger af Ferskvandsalger fra Vest-Grønland. Frk. A. Seidelin, Mag. sc. M. P. Porsild, Mag. sc. Henning E. Petersen og Stud. mag. O. Galløe have fortsat deres Studier over (respektivt) danske Characeer, Disco-planter, *Bupleurum* og danske Likener. Dr. M. Vahl har afsluttet Bestemmelsen af sine Samlinger fra Madeira og Canarerne. Spredte Bestemmelser ere endvidere foretagne af Mag. sc. C. Christensen (*Pteridophyta*), Professor, Dr. O. G. Petersen (danske *Quercus*), Stud. mag. M. L. Mortensen (danske Karplanter). Af udenlandske Botanikere have følgende revideret eller foretaget Bestemmelser i Herbarierne: Kandidat E. Broddeson, Lund (*Scirpus caespitosus*), Læge N. Bryhn, Hønefos (*Amblystegium Zemliae*), Konservator O. Dahl, Kristiania (*Melampyrum*), Mr. C. B. Clerke, Kew (Siam-Planter fra Raheng), Pastor G. Kükenthal, Grub a. F. (Liebmann's *Carices* fra Central-Amerika), Dr. G. O. Malme,

Stockholm (brasilianske Gentianaceer og Aristolochiæ), Professor, Dr. Niedenzu, Braunsberg (Malpighiaceæ), Rektor Neumann, Ystad (Melampyrum), Mr. C. E. Salmon, Reigate (Limonium), Professor, Dr. Sauvageau, Bordeaux (Sphacelariaceæ), Professor, Dr. J. Urban, Berlin (Chrysophyllum, Ebenaceæ).

Konservatorarbejder: 1) Dansk Herbarium; de ovennævnte Slægter og Familier ere bragte i endelig Orden; Interkalation af betydelig Mængde nyt Materiale i Karplante-, Mos- og Svampe-Samlingen. 2) Arktisk Herbarium: Mossamlingen er delvis bragt i fuldstændig Orden, dog mangler en Del af det righoldige færøiske Materiale. 3) Generalherbariet: en stor Mængde nyt Materiale er interkaleret; en mindre Del af Joh. Lange's Herbarium fra det middelvarme Bælte er indordnet. I Algeherbarierne er indlemmet en stor Mængde nyt Materiale, blandt andet fra Øst-Grønland. Der er opklæbet 7661 Ark med Planter. Alle ny-tilkomne Planter ere som sædvanlig forgiftede med alkoholisk Sublimatopløsning.

b. Tørsamlingen.

Afdøde Professor Carl Hansens store Koglesamling er indordnet; desuden mindre Interkalationer, især i Frøsamlingen.

Samlingen af Nytteplanter er bleven anbragt i Skabe i Auditoriet, men endnu ikke endelig ordnet. Sammesteds er paabegyndt Opstillingen af en fytopalæontologisk Samling.

c. Spritsamlingen.

En Del nyt Materiale, tildels fra Væxthusene, er indordnet. Amdrup-Expeditionens righoldige Samling af marint Plankton (over 500 Prøver) er etiketteret og ordnet i smaa Rørglas.

Professor, Dr. V. A. Poulsen har bestemt Balanophoraceæ, samt enkelte andre spritlagte Planter; ligeledes har Museumsinspektøren foretaget en Del spredte Bestemmelser.

2 *Benyttelse af Museets Samlinger.*

Følgende Planter af Museets Samlinger ere i 1904 udlaante til Botanikere: * Arter af Slægten *Acrostichum* (Mag. sc. Christensen), Apocynaceer fra Brasilien (Dr. G. O. Malme, Stockholm), Slægten *Baccharis* (Dr. W. Neehring, Altona), *Callithammium* og andre Havalger (Dr. Kolderup Rosenvinge), * Centralamerikanske *Carices* (Pastor G. Kükenthal, Grub a. F.), * Arter af Slægten *Chrysophyllum* (Professor, Dr. J. Urban, Berlin), danske *Cratægus* og *Polygonum avicularia* (Dr. Carl Lindman, Stockholm), nogle Arktiske-*Carices* og *Glyceria* samt * *Melampyrum* Slægten (Rektor Neuman, Ystad), * *Hypnum Zemliæ* (*Amblystegium* Z.), (Læge N. Bryhn, Hønefos), Hymenolichener fra Java (Professor, Dr. V. A. Poulsen), en Del Kalkalger (Konservator Foslie, Trondhjem), nogle mexikanske Mosser (Dr. V. Brotherus, Helsingfors), * *Potentilla Friesiana* (Dr. Th. Wolf, Dresden), * *Penicillus*-Slægten (Mrs. E. Geep, London), en Del spritlagte *Potamageton* (Cand. pharm. J. Hartz), Slægten *Peckoltia* (Dr. G. O. Malme), * Planter fra Siam, Raheng-Distrikt (C. B. Clarke, Kew), nogle *Taraxacum*-Former (Ammanuens H.

Dahlstedt, Stockholm) og **Tuber rapæodorum* (Professor, Dr. V. Wittrock, Stockholm). Af disse ere de med Stjerne (*) mærkede allerede hjemkomne; tilbagesendte i Aarets Løb ere endvidere af tidligere Laan: Brasilianske *Aristolochiæ* og *Gentianaceer* (Dr. G. O. Malme), Ove Paulsen's Centralasiatiske *Borraginaceæ* (Dr. M. Gürke, Berlin), *Balanophoraceæ* og nogle *Utriculariæ* (Professor, Dr. V. A. Poulsen), amerikanske *Celastraceæ*, *Ebenaceæ* og *Styraceæ* samt Slægten *Smilax* (J. Urban), amerikanske *Malvaceæ* (afdøde Professor Garcke's Efterladte), *Malpighiaceæ* (Professor, Dr. F. Niedenzu, Braunsberg), *Melampyrum*-Slægten (Konservator O. Dahl, Kristiania), *Rhodomela* og andre *Havalger* (Dr. Kolderup Rosenvinge), *Sphacelariaceæ* (undtagen *Cladostephus* og *Stypocaulon*) (Professor, Dr. C. Sauvageau, Bordeaux), *Scirpus cæspitosus* (Kandidat E. Broddeson, Lund), en Del Arter af *Limonium* (*Staticæ*) (Mr. C. E. Salmon, Reigate). Endelig er tidligere Udlaan til følgende Botanikere endnu ikke hjemsendte af disse: Professor, Dr. J. Briquet (Genève), Dr. Bureau (Paris), Professor, Dr. Cogniaux (Verviers), Konservator H. Dahlstedt (Stockholm), Dr. U. Dammer (Berlin), Konservator M. Foslie (Trondhjem), Dr. F. Fedde (Berlin), Dr. J. Goethart (Leiden), Professor, Dr. M. Gürke (Berlin), Distriktslæge J. Hagen (Opdal), Hr. Theo. Holm (Washington), Apothekbestyrer Jensen (Hvalsø), Professor, Dr. Kamienski (Odessa), Professor, Dr. Kusnezoff (Jurjew), Professor, Dr. C. Mez (Halle a. S.), Professor, Dr. V. A. Poulsen (Kjøbenhavn), Professor, Dr. Radlkofer (München), Mr. C. E. Salmon (Reigate), Professor, Dr. C. Sauvageau (Bordeaux), Dr. Schindler (Halle a. S.), Professor, Dr. H. Schinz (Zürich), Dr. O. Stapf (Kew), Professor, Dr. J. Urban (Berlin), Dr. Wainio (Helsingfors), Professor, Dr. Warburg (Berlin) og Dr. Zahlbruckner (Wien).

Museet har foruden af Havens og Museets Personale været benyttet til Studier af 16 Personer, af hvilke særlig kunne nævnes Frk. A. Seidelin, Magg. sc. H. Jónsson, H. E. Petersen og E. Larsen samt Studd. mag. O. Galløe og M. L. Mortensen, der alle store Dele af Aaret omtrent daglig have arbejdet paa Museet. Følgende Udlændinge have besøgt Museet: Professor F. W. C. Areschoug (Lund), Professor Bengt Jönsson (Lund), Dr. Carl Skottsberg (Upsala), Ammanuens Jens Holmboe (Kristiania), M. L. Blaringhem (Paris), Mag. Harald Lindberg (Helsingfors), Mag. Ernst Hayrén (Helsingfors), Dr. Gunnar Andersson (Stockholm), Miss Carrie Harrison (Washington), Rektor Axel Arrhenius (Wärmland), Dr. A. K. Cajander (Helsingfors), Mr. E. J. Durand (Ithaca, New York), Frk. Maria Levin (Stockholm), Lic. H. Hesselman (Stockholm), Hr. A. Lundager (Egedesminde), Mr. C. O. Rosendahl (Minneapolis), Mr. Marshall A. Howe (New York), Obergärtner H. C. Strauss (Berlin) og Kandidat H. G. Simmons (Lund).

3. Udsendelse af Dubletter fra Museet.

Der er ialt udsendt 6602 Herbarie-Exemplarer samt 20 Prøver af Technica. Hovedmængden af de udsendte Planter er arktiske Dubletter. Til følgende Museer er sendt større Samlinger: Lunds botaniske Museum 167 Exemplarer, Helsingfors 196, Upsala 195, Kew 248, Jardin Impérial

de St. Pétersbourg 244, Riksmuseet i Stockholm 320, Museet i Kristiania 262, New York Botanical Gardens 250, U. S. Department of Agriculture i Washington 222, Académie des Sciences de St. Pétersbourg 449, Botanischer Garten i Wien 513, Hofmuseum in Wien 376, Universitetet i Aberdeen 138, Harvard University, Cambridge, U. S. A. 244, Geological Survey of Canada, Ottawa, 218, Museet i Berlin 217, Distriktslæge Hagen (Opdal) 238, Dr. med. N. Bryhn (Hønefos) 127, Magister H. Lindberg (Helsingfors) 124, Mr. Naylor Beckett (Christchurch, New Zealand) 116, Professor C. Sauvageau (Bordeaux) 75, Dr. H. Hanna (Dublin) 76 og Professor W. A. Setchell (Berkeley, Cal.) 59. Endvidere mindre Sendinger til følgende: Dr. V. Brotherus (Helsingfors), Dr. Th. Wolf (Dresden), Professor, Dr. H. van Heurck (Antwerpen), Mme A. Weber van Bosse, (Holland); Overlærer B. Kaalaas (Kristiania), C. Warnstof (Neuruppin), Mr. Alex. W. Evans (New Haven, Conn.), M. Jules Cardot (Stenay), Overlærer E. Jørgensen (Bergen), Mr. George N. Best (New York), Professor, Dr. F. Buchenau (Bremen), Hr. C. Semler (Nürnberg), Mag. art. M. Lorenzen (Kjøbenhavn) og Professor G. Rouy (Paris). Endelig er der til Lunds botaniske Bytteforening sendt 98 Exemplarer, til J. Dörflers Bytteforening i Wien 432 Exemplarer og til Botanisk Forening i Kjøbenhavn 712 Exemplarer.

4. Museets Forøgelser.

Af Museets Forøgelser kunne særlig fremhæves: Afdøde Professor Carl Hansens store Koglesamling er købt og et mægtigt Verdenskort, visende Naaletræernes geografiske Udbredelse, er skænket Museet af hans Bo; fra Konsul Capouilliez i Guatemala er sendt et Pragtstykke af en Træstamme angrebet af en Loranthus („Flores de palo“); Cand. mag. Hjalmar Jensen har atter i 1904 skænket Museet en stor Mængde spritlagte Blomster og andre Plantedele samt en interessant Samling af Vareprøver; Apothekbestyrer C. Jensen i Hvalsø har overladt Museet en meget righoldig Samling af Mosser fra Færøerne; Professor, Dr. E. Rostrup har skænket sin Algesamling. Fra Lunds botaniske Museum er modtaget et stort Exemplar af *Raoulia mamillaris*, af *Tunboa Bainesii* (*Welwitschia mirabilis*) og andre Tørpræparater; fra den vestindiske Udstilling (Guvernementets botaniske Forsøgsstation, Plantageselskabet „Dansk Vestindien“ og Plantageejer Svitzer) en Mængde tekniske Præparater; fra Konsul H. C. Nissen i Mustapha, Alger, en Tueplante (*Anabasis aretioides*) fra Sahara; en Samling tørrede Planter og Frø fra Raheng-Distriktet i Nord-Siam fra Landbrugskandidat E. Lindhard; endvidere er der af Herbarieplanter skænket 935 Exemplarer fra Jardin Impérial de St. Pétersbourg; 234 fra Field Columbian Museum i Chicago; 235 + 665 fra Botanisk Forening i Kjøbenhavn; en større Samling fra Gartner Olaf Hansen, St. Croix; 100 fra J. M. Macoun, Geological Survey of Canada; 373 fra botanisk Gartner A. Lange; 78 (Færøerne) fra Miss E. Taylor, Thorshavn, og 394 (Læsø) fra Cand. pharm. J. Hartz og Museumsinspektør C. H. Ostenfeld. Iøvrigt er der modtaget Gaver fra følgende: Lærer T. Bang, Aalborg; Dr. W. Behrendsen, Kolberg (*Alectorolophus*); Dr. I. Bornmüller, Weimar (Plantago); Hr. B. A. Brandt, Frederikshavn; Pastor A. Breitung, Ordrup; Dr.

N. Bryhn, Hønefos (Mosser); Grosserer Bølling; Bibliothekar, Dr. F. Børgesen; Mag. sc. C. Christensen; Bestyrer V. Engelhardt; Gartner C. Galschiøtt, Roskilde; Frk. J. Grüner; Dr. K. A. Grønwall; Seminarielærer J. Jeppesen, Ranum; Ingeniør G. A. Hagemann; Mag. sc. H. Jonsson, Lærer Th. Jensen, Følle Skole; Kommissionen for Grønlands geografiske og geologiske Undersøgelse; Cand. pharm. J. Lind, Viborg; Dr. G. O. Malme, Stockholm; Inspektør Meinert; Mag. sc. A. Mentz; Institutet i Montpellier; Stud. mag. M. L. Mortensen; Cand. pharm. Aage Møller, Maribo; Rektor L. M. Neuman, Ystad; Mr. Naylor Beckett, New Zealand (Mosser); Mag. sc. V. Nordmann; Hr. Gazet Patursson, Færøerne; Mag. sc. Ove Paulsen; Højskolelærer P. M. Pedersen, Sørup; Ingeniør C. F. Philipssen; Professor, Dr. V. A. Poulsen; Professor, Dr. E. Rostrup; Mr. C. E. Salmon, Reigate; Hr. C. Semler, Nürnberg; Kandidat H. G. Simmons, Lund; Althingsmand St. Stefansson, Mödruvellir (islandske Planter) og Professor, Dr. J. Urban, Berlin. Erhvervet ved Kjøb ere 220 Exemplarer fra Vancouver Island og 70 fra Europa. Som sædvanlig have forskellige af Havens Personale foruden de ovennævnte bidraget til at forøge Samlingerne.

Af Exsiccatsamlinger er af den botaniske Have i Wien skænket „Flora exsicc. Austro-Hungarica, Cent. XXV.—XXVI. Ved Kjøb ere følgende Samlinger tilkomne: Collins, Holden & Setchell; Phycotheca Boreali-Americana, Fasc. XXII.—XXIV.; A. Kneucker: Gramineæ exsicc., Lief. XV.—XVI.; E. Koehne: Herbarium Dendrologicum, 110 Nr.; W. Migula: Kryptogamæ exsicc. Germaniæ etc., Fasc. 11—20; samt Stebler & Schüter; Schweizerische Gräser-Sammlung, 250 Nr.

Haandbibliotheket er blevet forøget med: Engler & Prantl, Natürl. Pflanzenfam., Lief. 219—220; Rabenhorst, Kryptogamenflora Deutschlands, IV., 3. Lief. 41 og VIII. 1. Lief. 93—94.

5. *Laan af Planter fra andre Instituter eller Personer.*

Museumsinspektøren har laant Alectorolophus fra Institut de Botanique i Montpellier og fra Rektor L. M. Neuman i Ystad; Mag. sc. C. Christensen har laant Arter af Acrostichum fra Berliner Museet. Af tidligere Laan ere tilbagesendte Strömfelts islandske Havalger og Slægten Alectorolophus til Riksmuseet i Stockholm, sidstnævnte Slægt endvidere til Museerne i Lund, Upsala, Kristiania og Helsingfors og til Professor, Dr. Sv. Murbeck i Lund; Slægten Bupleurum, der var laant fra l'Herbier Boissier og Jardin Impérial de St. Pétersbourg, er ligeledes afleveret.

6. *„Arbejder fra den botaniske Have i Kjøbenhavn“.*

Af denne Publikation er i 1904 udkommet Nr. 14—20, indeholdende: 14. C. Raunkjær: Et mærkeligt Bygningsforhold hos *Milla biflora* Cav. 15. Edv. A. Wainio: Lichenes ab Ove Paulsen præcipue in provincia Ferghana (Asia media) et a Boris Fedtschenko in Tjanschan anno 1898 et 1899 collecti. 16. Ove Paulsen: Plants collected in Asia Media and Persia, II (Lieutenant Olufsen's second Pamir-Expedition). 17. Carl Christensen: On the American Species of *Leptochilus*, sect. *Bolbitis*. 18. Helgi

Jonsson: The Marine Algæ of East Greenland. 19. E. Larsen: The Freshwater Algæ of East Greenland. 20. E. Rostrup: Fungi Groenlandiæ orientalis in expeditionibus G. Amdrup 1898—1902 a G. Amdrup, N. Hartz et C. Kruuse collecti.

7. *Museets Personale.*

Personalet er det samme som ifjor.

8. *Museets Lokaler.*

Da den Studie- og Forelæsningssamling, som stod i Auditoriet, var bleven flyttet over i Laboratoriet, bleve Skabene i Auditoriet tagne i Brug til en Samling af teknisk og paa anden Maade i Menneskelivet anvendte Plantedele. Disse toges dels ud af Museets store Samling af tørre Ting, dels skaffedes de tilveje ved Gaver fra Cand. mag. Hjalmar Jensen paa Java, som Følge af Henvendelse fra Dr. Rosenvinge. Til en lille fytopalæontologisk Samling indeholdende Planterester fra Danmarks Moser og Ferskvandsler lagdes Grunden navnlig ved Gaver fra Mag. sc. N. Hartz.

C. *Bibliotheket* (Bibliothekar, Dr. phil. Fr. Børgesen.)

Bibliotheket har været aabent i 128 Dage. Læsestuen har været besøgt af 1199 Personer og Udlaan har fundet Sted til 813 Personer, som laante 1319 Værker i 1971 Bind. Desuden har Bibliotheket daglig været benyttet af Museets og Havens Funktionærer samt til Brug ved Forelæsninger.

Bibliotheket har modtaget 108 Tidsskrifter, hvoraf 36 ere Gaver, og 236 Værker (med Fortsættelser), hvoraf 87 ere Gaver. Giverne vare: Universitetet, Det kgl. danske Videnskabernes Selskab, Direktionen for Carlsbergfondet, Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet, Botanisk- og Zoologisk Museum, det store kgl. Bibliothek, Landhusholdnings-selskabet, Kommissionerne for Danmarks geologiske Undersøgelse, for Grønlands Undersøgelse og for Havundersøgelser, Meteorologisk Institut, Carlsberg Laboratoriets Bestyrelse, Botanisk- og Naturhistorisk Forening, Dansk Frøkontrol, Redaktionerne af „Gartnertidende“ og „Haven“, Danish regional Bureau for the international Catalogue of scientific Literature, Bureau du Conseil international pour l'exploration de la mer, L'Université de Liège, Jardin botanique de l'Université de Bruxelles, den kejserlige botaniske Have i St. Petersburg, Akademie der Wissenschaften i München, Bot. Museum der Universität Zürich, R. Istituto botanico di Firenze, U. S. Department of Agriculture, Smithsonian Institution (Washington), University of Toronto, Gray Herbarium i Harvard University, The Ames botanical Laboratory, Museo nacional i Montevideo, Facultad de Ciencias Médias, Buenos Aires, Direktionerne for de botaniske Haver paa Jamaica og Trinidad, Superintendent of Government Printing, India, The Secretary of State for India in council, Director of the botanical Survey of India, Le Représentant du Ministre d'Agriculture et des Domaines de l'État au Caucase, Kandidat Vilh. Balslev, Dr. F. Børgesen, Mag. sc. C. Christensen, Director Fawcett, Dr. Th. Holm (Washington), Apotheker C. Jensen,

Mag. sc. Helgi Jónsson, Botanisk Gartner Lange, Professor Ant. Magnin (Lyon), Elmer D. Merrill (Phillippinerne), Mag. sc. Aug. Mentz, Dr. Th. Mortensen, Inspektør Ostenfeld, Dr. J. Palibin, Mag. sc. Ove Paulsen, Professor R. Pedersen, Mag. sc. M. Porsild, Mag. sc. C. Raunkiær, Dr. F. Kølpin Ravn, Professor E. Rostrup, Dr. L. Kolderup Rosenvinge, Kandidat Herm. G. Simmons (Lund), Dr. M. Vahl, Professor Eug. Warming, Dr. Wesenberg Lund, Dr. Fr. Weis, Cand. polyt. Østrup. 173 Bøger ere indbundne eller stift hæftede, 37 i Kartonomslag.

Portrætsamlingen er bleven meget betydelig forøget iaar, idet der paa Auktionen over Grosserer Vilh. Borgens Samling af Portræter er bleven kjøbt 56 Billeder; endvidere ere 2 kjøbte andensteds og endelig er der til Portrætsamlingen skænket 6 Billeder, hvoraf 1 er givet af Mag. sc. Ove Paulsen, 1 af Professor E. Rostrup og 4 af Professor Eug. Warming. 4 Billeder ere indsatte i Ramme og ophængte i Læsestuen.

Katalogskrivningsarbejderne for Fagkataloget fortsattes af Mag. sc. M. Porsild. Katalogiseringen af Havebrug er bleven afsluttet. Sedler ere skrevne til Afdelingerne: Botaniske Tidsskrifter, Blandede Tidsskrifter, Kongresser og Naturforsker møder ligesom Materialet i disse Afdelinger er ordnet og revideret. Katalogiseringen af europæiske Landes Botaniske Tidsskrifter er tilendebragt. I de nævnte Afdelinger og nogle andre, navnlig i Afdelingen „Patres“, er der foretaget Flytninger og Forskydninger. Endelig har Mag. sc. Porsild paa Vilh. Borgens Auktion indkjøbt Desiderata til Bibliotheket, ligesom han før Auktionen sammenlignede Bibliothekets Portrætsamling med Kataloget.

I Sommerferien blev selve Bibliotheksklokalet istandsat (Løftet blev hvidtet, Gulv og Reoler malede). Paa en Del af Boghylderne ere de andre store Rum blevne aflukkede med Skabsdøre, saa at de kunne bruges til støvfri Opbevaring af „Patres botanici“ og andre gamle, meget sjældne og kostbare Værker, som nu yderst sjældent benyttes.

Havens Arkiv. Det blev overdraget Mag. sc. Porsild at gennemgaa og ordne Havens Arkiv; dette er sket. Ved denne Lejlighed fandtes nogle Sager, som rettere hørte hjemme andensteds, navnlig Meteorologiske Observationer, som afgaves til Meteorologisk Institut, og af hvilke særlig Observationerne for 1825—26, som ansaas for tabte, havde Interesse for dette, samt Pastor Rosens Dagbog paa hans Rejse til Nikobar-Øerne, der afgaves til Rigsarkivet.

Fotografisamlingen af Plantefotografier og Vegetationsbilleder er bleven forøget med Gaver fra Gartner A. Lange, Bud Nielsen (Landbohøjskolen) og Professor Warming.

D. Benyttelse af Museets og Laboratoriets Lokaler.

Herom gjælder det samme som ifjor. Mathematisk Forening har faaet Tilladelse til at benytte Museets Auditorium én Aften om Ugen.

Den botaniske Tegneundervisning for det Bülowiske Legat har været ledet som tidligere af Hr. Chr. Thornam. Den benyttedes i Foraarshalvaaret 1904 af 3 og i Efteraarshalvaaret af 6 Studerende.

E. Den botaniske Undervisning.

Som sædvanlig er en Del Vægtavler anskaffede. Ved den anatomiske Undervisning assisterede Dr. Johs. Schmidt ligesom ifjor.

F. Videnskabelige Publikationer.

Se herom ovenfor under 6. Arbejder fra den botaniske Have. Publikationen af Johs. Schmidts Samlinger fra Siam er fortsat med „Flora of Koh Chang“, Part. VIII., hvori Bidrag af E. Østrup, C. H. Ostenfeld, V. A. Poulsen, Johs. Schmidt, C. Mez, H. Hallier og C. B. Clarke (Botan. Tidsskr. Bd. 26), og Schmidt har publiceret en større Afhandling (Doktor-disputats): Bidrag til Kundskab om Skuddene hos den gamle Verdens Mangrovetræer (ibid.). Af Eug. Warming er udgivet: „Bidrag til Vadernes, Sandenes og Marskens Naturhistorie under Medarbejde af Dr. Wesenberg Lund og fl.“ (K. D. Danske Videnskabernes Selsk. Skrifter, 7. R., II), samt som Indbydelsesskrift til Reformationsfesten i November 1904: „Den danske Planteverdens Historie efter Istiden“. I Meddelelser om Grønland er paabegyndt Publikationen af Amdrup-Expeditionens, i Museet værende, Samlinger med Oversigt over: Havalgerne ved Helgi Jónsson, Ferskvandsalgerne ved Ejnar Larsen, Svampene ved E. Rostrup og Likenerne ved Edv. Wainio. I udenlandske Tidsskrifter har Ostenfeld publiceret to Afhandlinger om Alectorolophus og to om Hieracium. Af F. Børgesen er publiceret: Om Algevegetationen ved Færøernes Kyster (Disputats), om Færøernes Algevegetation (Botan. Notiser) og med C. Jensen: Utoft Hedeplantage (Botan. Tidsskr. 26).

3. Det zoologiske Museum i 1904.*Første Afdeling.*

(Professor, Dr. Hector Jungersen.)

I. Bestyreren har bestemt og indordnet de indkomne Padder og bestemt en Del af de indkomne Krybdyr og Fiske, besørget Afdelingens Korrespondance med Ind- og Udland og det bibliothekariske Arbejde.

Viceinspektør Winge har: 1) ført Afdelingens Dagbøger og, som ellers, bestemt og indordnet de indkomne Pattedyr, Fugle og Krybdyr (undtagen Skildpadder og Slanger), bl. a. store Samlinger af Knogler fra Ældre og Yngre Stenalders Kjøkkenmøddinger, fra Godsted, Maglemøse, Brabrand Sø og Lindø, 2) fortsat den endelige Gjennemgang af Hovdyr fra Lagoa Santa, 3) foretaget en ny Etikettering af en større Del af Hvalsamlingen (baade Spiritus-Præparater og Skeletter), hvor de ældre Etiketter vare i Færd med at ødelægges af Fugtighed. Offentliggjort er en lille Afhandling om Fugle fra Broncealderen i Danmark og Aarsberetningen om danske Fugle i 1903, begge i Vidensk. Medd. for 1904.

Cand. mag. Ad. Jensen har 1) gennemgaaet, bestemt og ordnet de indkomne Fiske og Slanger, 2) fortsat Revisionen af Museets islandsk-grønlandske Fiskesamling. Udgivet er: De nordeuropæisk-grønlandske Lycodinæ, i Den danske Ingolf-Expedition, 2det Bd., 4de Hefte.

II. Den værdifuldeste Forøgelse, som Afdelingen har faaet i dette Aar, er den store Wellerske Samling af Fugle-Æg, mest af udenlandske Fugle, som er skænket af Kassekontrolør C. G. Bangert; Samlingen inde-

holder omkring 7000 Æg af omtrent 1700 Arter og rummes i tre store Skabe. Flere Tilføjelser til Samlingen skyldes desuden Hr. Bangert, der ligeledes har udført et ikke ringe Arbejde med Ordning og Etikettering. Museet, der tidligere har modtaget Hr. Bangerts rige Samling af danske eller nordiske Fugle-Æg, maa nu siges at være vel udstyret i denne Henseende. Kandidat E. Bay har givet Museet sin Samling af danske og nordiske Fugle, 135 udstoppede, 69 Skind, foruden adskillige Skind af fremmede Fugle og en Del Hovedskaller. Dr. C. G. Joh. Petersen gav en større Samling Fiske, af 18 Arter, indsamlede af Dr. A. C. Johansen paa „Thor“s Togter i danske Farvande i 1903 og 1904, ligeledes en stor Samling Fiske, bragt tilveje af Dr. Johs. Schmidt paa „Thor“s Togter til Havene omkring Færøerne og Island i 1903 og 1904, indeholdende mange værdifulde Former saavel pelagiske og bathypelagiske som Bundformer fra store Dybder; fremhæves kan Dybvandshajer (Centrophorer), Dybvandsaal, talrige Scopeliner, Rhodichthys, en pelagisk Torskefisk, Lycoder. Fra Zoologisk Have er modtaget følgende i Haven døde Dyr: 9 Pattedyr: *Cynopithecus niger*, *Ursus malayanus*, *Macacus nemestrinus*, *Capra caucasica*, *Cercopithecus cephus*, *Macacus rufescens*, *Cervus simplicicornis*, *C. virginianus*, *Felis serval*; 17 Fugle: *Sarcorhamphus gryphus*, 2 *Euplocamus swinhoei*, *Cacatua moluccensis*, 2 *Pauxis galeata*, *Penelope cristata*, *Cephus grylle*, *Sturnus vulgaris* Albino, 2 *Tanagra cana*, *Trichoglossus chlorolepidotus*, *Crypturus obsoletus*, *Rhea americana*, *Dicholophus burmeisteri*, *Cyanurus cyanocapillus*, *Gypaëtus barbatus*; 12 Krybdyr: *Physignathus lesueurii*, *Emys orbicularis*, *Heloderma suspectum*, *Tropidonotus natrix* sort Varietet, 2 *Python spilotes*, 2 *Iguana tuberculata*, *Cnemidophorus lemniscatus*, *Scincoid. sp.*, *Clemmys leprosa*, *Ophisaurus apus*. Fra Kaptain M. C. Bull er modtaget som Gave et Skelet af *Physeter macrocephalus* fanget ved Island; det blev hjembragt af Kaptain Grove med Marinens Skib „Hekla“. Af de Fugle, der ere indsendte fra Fyrene, ere 60 benyttede paa Museet.

Gaver ere desuden modtagne fra Fisker P. Villumsen (flere sjældnere danske Fiske, blandt dem en *Labrus mixtus* fra Snekkersten), Lærer T. Bang (en *Fulica atra*), Oberstinde Volqvartz (3 Papegøjer døde i Bur), Mag. sc. R. Hørring (6 Hovedskaller af danske Pattedyr, *Rana agilis* fra Hindsgavl og Lindelse, 18 danske Fugle-Skind), Kassekontrolør Bangert (2 Hovedskaller af *Canis lagopus*, Skind af *Falco gyrfalco islandicus* var.), Kustos J. Olsen (en *Vesperugo pipistrellus* fra Lysemose Skov), Hr. Hauschild (*Hyla ewingii*, *Nyctophilus timorensis*, *Hydromys chrysogaster*), Nationalmuseet (store Samlinger af Knogler fra Ældre Stenalderes Bopladser ved Godsted, Brabrand Sø og Maglemose, deriblandt en nedre Ende af en Overarm af *Pelecanus crispus* fra Brabrand Sø og Hovedskal og 2 Laarben af *Mustela putorius* fra Maglemose, første Ilder fra Sjælland), Oberstinde Thestrup (5 Papegøjer døde i Bur), Fuldmægtig E. Lehn Schiøler (2 Viber og en Vandrefalk udstoppede, en Dununge af *Falco tinnunculus* i Spiritus, 2 Skind af *Larus leucopterus* juv. og 7 Skind af *Anas boscas*, de tre fra Grønland, Typer for hans var. *spilogaster*, de andre fra Danmark, alle Originåler til hans Billeder i Vidensk. Medd. for 1905), Cand. mag. Chr. Levinsen (flere Plader af Skjoldet af en

Psephophorus fra tertiære Lag ved Gram), Hr. Arne Grill (en Del tertiære Pattedyr-Knogler fra Colorado, vistnok mest af Titanotherium og Palæosyops), Viceinspektør Winge (fire Fugle indsamlede paa Myggenæs af Lærer S. Niclassen, deriblandt en *Ruticilla titys* i Spiritus), Konservator Hamburger (en Krop af *Arctomys marmotta*), Dyrlæge Roar Christensen (Hovedskal af et ufødt Føl), Kaptain M. C. Bull (Prøve af Ambra og af Hud af *Balæna biscayensis* med Snyltedyrdyr), Lieutenant Schnitger (5 Fugle døde i Bur), Konservator Scheel (en Krop af *Canis familiaris danicus*, 2 dunklædte Unger af *Astur palumbarius* og Hoveder og Fødder af 4 andre af samme Art), Cand. med. A. Bertelsen (misdannede Fødder af *Larus glaucus* og *Corvus cornix*), Seminarielærer Alb. Jensen (2 ualmindelig mørke *Lacerta vivipara* fra Jelling), Kjøbmand O. Lund (en *Clupea alosa* og en *Onos cimbrius* fra Kallundborg), Fyrmester Østerberg (en *Callionymus lyra*), Konsul A. Andersen (en meget ung *Petromyzon marinus* fra Fornæs), Lærer Alb. Hansen (en *Nerophis æqvoreus* fra Agersø), Stud. polyt. Christiani (Kropskelle af en *Anthus campestris* fra Gilleleje), Cand. mag. Ad. Jensen (en *Lycodes esmarkii* fra Færøerne, 3 *Gadiculus argenteus*), Museet i Christiania (2 *Lycodes esmarkii* fra Vardø), Mag. sc. Hj. Ditlevsen (2 *Leuciscus erythrophthalmus*), Mag. sc. V. Nordmann (en *Phoxinus aphyra* fra Skanderborg), Lærer V. Mortensen (en ung *Martes foina* fra Karlslunde), Lærer Manniche (Skind af *Gallinula chloropus pull.*, *Anthus campestris* fra Eskildsø og *Emberiza hortulana*), Grosserer Thomsen (en *Talpa europæa* og tre krængede Skind af Muldvarpe, som den første havde spist, i Fangenskab), Medicinalraad A. Hansen (en Kindtand af en *Orca gladiator* strandet ved Nymindegab), Postexpedient Paulsen (en *Lota vulgaris* fra Furesø), Trafikassistent Wiese (en *Columbula picui pull.*), Politibetjent Dam (3 *Totanus glottis*, 1 *Totanus calidris*), Hr. Aagaard (nogle mosefundne Knogler fra Ejlby), Lærer J. Fr. Jensen (2 *Vesperugo serotinus* fra Odense), Hr. L. B. Hansen (en *Corvus cornix*, hvidbrun Varietet), Hr. Nielsen (6 *Lycodes* fra Godhavn), Inspektør Daa-gaard-Jensen (Skind af *Larus eburneus* og *Falco gyrfalco candicans* fra Godhavn), Adjunkt B. Sæmundsson (*Liparis montagui* fra Island), Dr. Th. N. Krabbe (*Porzana maruetta*, *Larus fuscus* og *Mustela vulgaris* fra Amager), Professor Warming (en *Sorex vulgaris*), Tømrmester Joh. A. Petersen (en Kylling med 4 Ben), Hr. J. Winther (en større Samling Knogler fra en Yngre Stenalders Kjøkkenmødding paa Lindø, Lindelse Nor), Hr. Petersen (2 *Gallinula chloropus* fra Karlslunde), Justitsraad R. Müller (Rygpiggene af en *Acanthias vulgaris* fra Holstensborg), Cand. theol. Gemzøe (en Samling Fiske, af 10 Arter, hjembragt fra hans Togt med „Beskytteren“ til Island og Færøerne), Grosserer Lassen (en *Ptilopus sp.* død i Bur), Førstelærer S. Christensen (en Del Knogler af en Hest fundne under Flyvesand), Dansk Fiskeriforening (afskaarne Fødder af Skarver), Hr. Jacobsen-Høyberg (en Bastard af Irisk og Kanarieflugl), Professor K. Rørdam (en udstoppet *Munia malacca* skudt ved Stubbergaard), Revisor A. Koefoed (Reder af *Acredula caudata* og *Hypolais icterina*), Forpagter Christiani (nogle jordfundne Knogler og andet fra Bølling Sø, deriblandt en *Sorex pygmæus* og 5 *Mus minutus* i Spiritus),

Gaardejer A. Pedersen (et mosefundet Elsdyr-Horn og en vanskabt Underkæbe af tamt Svin), Stud. mag. F. Johansen (en Raja vomer fra Norge).

Ved Bytte og Kjøb er tilkommet: Skelet af Tetrao urogallus, Pande med Horn af Cervus capreolus var. pygargus, en Samling Fugleskind, af 63 Arter og nogle Skind og Hovedskaller af Pattedyr fra Finmarken og Novaja Semlja, 7 Skind med Skeletter af Lepus variabilis fra Færøerne, en Samling sjældnere Fiske af 8 Arter, nogle Frøer og Krybdyr fra Grækenland, et Kron dyr-Horn fundet paa henvend 10 Favnes Dybde i Stranden udfor Esbjerg, en udstoppet Tragulus javanicus, en udstoppet Athene noctua juv., to mosefundne Hovedskaller af Capra hircus og en af Bos taurus urus, nogle Husdyr-Knogler fundne ved Grundgravning i Kjøbenhavn, en Hovedskal af Kat med overtallige Kindtænder, en mosefunden Hovedskal af tam Oxe og Kjæber af tamt Svin, to mosefundne Hjerne-kasser af Kron dyr med Horn, en udstoppet usædvanlig lys Milvus ictinus.

III. Opstillet er: I Pattedyr-Samlingen: 1 udstoppet (*Lutra vulgaris* var.), 5 i Spiritus, 8 Hovedskaller, foruden mosefundne Hovedskaller af Kron dyr, Uroxe o. a., og en Pande med Horn af Cervus capreolus pygargus. I Fugle-Samlingen: 55 udstoppede danske Fugle skænkede af Kandidat E. Bay, desuden 12 indenlandske Fugle udstoppede og 4 udenlandske, 3 i Spiritus og et Par Reder. I Krybdyr-Samlingen: 9 i Spiritus. I Padde-Samlingen: 3 i Spiritus. I Fiske-Samlingen: 12 i Spiritus.

Af de Arbejder, der ere udførte af Konservator og Medhjælper, maa især nævnes Rensning og Eftersyn af alle de mindre Hval-Skeletter, der for en stor Del vare i Færd med at falde sammen, idet den Jerntraad, der var anvendt ved Opstillingen i ældre Tid, i stor Udstrækning var rustet over.

IV. Paa Museets Aabningsdage har det været besøgt af 59693 Mennesker. Af Adgangskort til Studerende, Lærere og Kunstnere er udstedt 106. Afdelingens Samlinger have været benyttede af følgende Udlændinge: Professor R. Collet, Pastor Kleinschmidt, Dr. Hilzheimer, Dr. Lehmann-Nitsche, Professor Leche, Professor Nehring, Professor Brauer.

Anden Afdeling.

Den om denne Afdeling af Museumsinspektør Levinsen afgivne Beretning findes under de Moltkeske Afdelinger.

Tredie Afdeling.

(Museumsinspektør, Dr. Meinert.)

I. Insekterne.

A. Generalsamlingen. 1) Arbejdet med Samlingens Opstilling og Forening med den Westermannske Samling er fortsat med Coccinellidæ og den følgende lille Familie Corylophidæ (tilsammen 7 Kasser — Ad. Bøving). Opstillingen af Familiegruppen Heteromera er fortsat og afsluttet med de følgende Familier Cistelidæ, Pedilidæ, Anthicidæ, Pyrrhocroidæ, Mordelellidæ, Rhipiphoridæ, Cantharidæ, Oedemeridæ, og tilligemed den lille Orden Strepsiptera opstillede i 23 Kasser (R. W. Schlick og Ad. Bøving). De

der næst opstillede Buprestidæ fylde ligeledes 23 Kasser (R. W. Schlick og Ad. Bøving). Endelig ere Familierne Eucnemidæ og Elateridæ sammenstillede (R. W. Schlick).

B. Den danske Samling. Indarbejdelsen af den Løvendalske Samling, som saa smaat begyndtes forrige Aar, er nu fortsat med Kraft, og Familierne Scarabæidæ, Hydrophilidæ, Silphidæ, Histridæ, Scaphidiidæ, Ptiliidæ ometiketterede og indstukne (mindre Kasser — C. W. Schlick). Den meget store Familie Staphylinidæ er paabegyndt (R. W. Schlick).

II. Edderkopperne.

De paa „Thor“s Togter 1903 og 1904 af Dr. A. C. Johansen og Dr. Joh. Schmidt indsamlede Pycnogonider ere udskilte (Dr. H. J. Hansen).

III. Krebsdyrene.

1) Bearbejdelsen af de dekapode Krebsdyr fra „Ingolf“ og de nordiske Bilande er afsluttet. 2) Krebsdyrene ere udskilte af den Samling af marine Leddyr, som er skænket af Konsul Gad fra Singapore. 3) Fortsat og fuldendt Udskillelsen af Krebsdyrene, tagne af den internationale Fiskekommissions Dampskib „Thor“ i 1903 (se forrige Aars Beretning). 4) De af Dr. A. C. Johansen i Efteraaret 1903 og Foraaret 1904 indsamlede Krebsdyr, samt de af Dr. Joh. Schmidt i Sommeren 1904 paa „Thor“ indsamlede Krebsdyr delvis udskilte og fordelte (De 4 her nævnte Arbejder skyldes alle Dr. H. J. Hansen). 5) Planktonprøverne fra „Ingolf“ (1895 og 96) og fra den østgrønlandske Expedition (1900) ere nu gennemgaaede for Krebsdyrenes Vedkommende, og navnlig ere Copepoderne bestemte til Slægt (Antallet af de benyttede Smaatuber er omtrent 2500 — C. J. With).

Af *Gaver* og *Forøgelser* maa fremhæves den Forøgelse, som Afdelingens Spiritussamling til Insekternes Udviklingshistorie har faaet, og saaledes først nævnes 1) Cand. mag. Hjalmar Jensen i Buitenzorg paa Java, som atter iaar gennem Konservator Ad. Bøving har skænket Afdelingen en stor Samling af mere eller mindre fuldstændige Udviklingsrækker af højst interessante Insektformer. Der skal kun nævnes den vigtige, meget omdisputerede Billeslægt Paussus, foruden mange Græshopper, Skjoldlus, Edderkopper (Telyphonus, Scorpioner, Gonyleptider, Gagrella), Tusindben (Polydesmus, Glomeris) og forskellige Krebsdyr (Krabber, Rejer, Tanglus). 2) Af Henry Rouyer, Malang-Java, er kjøbt 3 Sender Billelarver (22 store Arter), derimellem Chalcosoma Atlas, Frustorferia Kolleri, Catoxantha opulenta og Pelargoderus bipunctatus. 3) Maler Joachim Skovgaard har givet 8 Tuber med Billelarver fra Italien (Timarcha, Cistela, Silpha etc.). 4) Cand. phil. J. C. Nielsen har givet mange danske Hvepse, deriblandt den for Faunaen nye Polistes gallica, og 10 Tuber med Gnav og Reder af andre danske Hvepse, saasom Psen atratus, Crabro chloëvorax og leucostomus, Sapyga similis etc. 5) Berliner Museet har sendt Zoologisk Museum som Vederlag for nogle fra sidstnævnte Museums anden Afdeling oversendte Echinodermer, 150 smukke

afrikanske Insekter, hvoraf maa fremhæves mange til Art bestemte Sommerfugle. 6) Hr. Duurloo har givet flere Stykker af den sjældne og interessante, vingeløse Flue *Chionea aranoides*, herfra Landet. 7) Lærer Skarvig har givet en for Faunaen ny Sommerfugl *Habrostola* (*Plusia*) *Asclepiadis*. 8) Hr. Francois i Paris har skænket Afdelingen forskellige Arter af Slægten *Geotrupes* (*Scarabæidæ*), i Anledning af søgte Oplysninger til Afgjørelse af et Synonymi Spørgsmaal. 9) Stud. pharm. Henrik Levinsen har gennem Inspektør Levinsen skænket en af ham i Limfjorden funden Sandstens(?)bolle med Aftryk af en Krabbe. Af Hav-Arthropoder er der som sædvanligt indgaaet forskellige større og mindre Sendinger, af hvilke følgende skal omtales her. 10) Dr. A. C. Johansen har afgivet de af ham ved Danmark i 1903 indsamlede Arthropoder, af hvilke Decapoderne fylde 26 Cylinderglas og 8 Tuber, de øvrige Malacostraker 1 Cylinderglas og 51 Tuber, Entomostraca 1 Cylinderglas og 8 Tuber, Pycnogoniderne 1 Cylinderglas og 4 Tuber. En ret betydelig Del heraf er fra Skagerak paa 50 — knap 300 Fv. D. Mærkes kan et Par smaa og 1 større Exemplar af *Geryon tridens*, endel *Pasiphaë* sivado, *Sysenus infelix* Hard., flere Arter Dybvands Mysider og en Del Cumaceer (flere vistnok nye for Faunaen). 11) Dr. Joh. Schmidt har afgivet det af ham 1903 og 1904 paa „Thor“ indsamlede Materiale, det allermeste fra Havene ved Island og Færøerne (48 Cylindre og 165 Tuber). 12) Hr. B. Sæmundsson, Thingeyri ved Dyrafjord, har givet et gammelt Stykke Tømmer, gnavet af *Limnoria terebrans*. 13) Konsul Gad i Singapore har skænket en stor Samling marine Arthropoder, saasom 30 Arter Decapoder, talrige, mindre eller smaa Amphipoder, nogle Arter Isopoder og Tanaider, nogle Arter Ostracoder, et Par Cumaceer og Pycnogonider. Adskillige af de her nævnte Dyr ere nye for Samlingen, og mange af de smaa ere ubeskrevne. 14) Dr. H. J. Hansen har givet flere større Arter af Isopoder, saasom *Cirolana* (4 Arter), *Conilicera cylindrica* og *Eurydice* (2 Arter). Flere af disse Isopoder ere Typer for nye Arter. 15) Kommunalrevisor E. Olsen har givet et mindre Glas med Edderkopper (*Mejere* og *Ixodes*) fra Island.

Som Gjengjæld eller i Bytte er afgivet til Hr. Duurloo nogle grønlandske Dag-Sommerfugle (*Argynnis* 4 Stykker) og til Entomologist Felt i Albany 17 smaa Tuber med Mygge- og Vandkalvelarver.

I Aarets Løb har Afdelingen staaet i videnskabelig Forbindelse med Mr. Distant i London, Mons. Francois i Paris (Arter af Slægten *Geotrupes*, Custos-Adjunct Kertész i Buda-Pest (Wiedemannske Fluetyper) og Professor Aug. Forel, den bekjendte Kjender af Myrernes Familie, som har revideret vor Myresamling.

Paa Afdelingens Materiale er helt eller delvis baseret følgende Arbejder: 1) Dr. H. J. Hansen, Two New Forms of *Chonostomatidæ* (Quart. Journ. Microsc. Soc. Vol. 48. p. 347—58 Pl. 22), som er Supplement til Forfatterens tidligere Monografi af disse Smaakrebs, og af hvilke den interessanteste Form tilhører Afdelingen. 2) Under Trykken ere 3 Afhandlinger (ialt c. 175 Sider Manusk. m. 7 Tavler) over Grupper af Isopoder. Materialet tilhører delvis eller for den ene Afhandlings Ved-

kommende næsten helt 3die Afdeling. 3) Dr. H. J. Hansens og Dr. Will. Sørensens Arbejde ovvr Opiliones, særlig *Cybophthalmi* og *Ricinulei*, skal kun nævnes her, da Museets Bidrag hertil angives kun at have været „forsvindende lille eller kun af noget mere Betydning.“

De Moltkeske Afdelinger.

Studie- og Undervisningssamlingen.

(Professor, Dr. Hector Jungersen.)

I Foraarshalvaaret gennemgik Bestyreren examinerisk for lægevidenskabelige og yngre naturhistoriske Studerende de vigtigste Parasiter i Dyreriget, derefter visse Afsnit af Forplantningslæren og enkelte andre særlige Æmner (24 Deltagere). For videregaaende naturhistoriske Studerende har Bestyreren i samme Halvaar i 2 ugentlige Timer examinerisk gennemgaaet Blodløbets Organer hos Hvirveldyrene, derefter Nervesystemet hos alle Dyrerigets Hovedtyper og sluttelig Hvirvelsøjlen hos de lavere Hvirveldyr (12 Deltagere). I Efteraarshalvaaret bortfaldt som Følge af Omordningen af det medicinske Studium efter kgl. Resol. af 14de Juli 1902 de særlige Forelæsninger, som tidligere holdtes for medicinske Studerende; for videregaaende naturhistoriske Studerende holdtes i 3 ugentlige Timer Forelæsninger og Examinatorier over Dyrerigets Hovedformer; gennemgaaede blev: Protozoer, Coelenterater, Poriferer og af Echinodermer Crinoiderne. I begge Halvaar er afholdt et praktisk-zoologisk Kursus over Typer af hvirvelløse Dyr — med Assistance af Dr. Mortensen — (11 Deltagere i begge Halvaar), 2 Dage om Ugen i 2 sammenhængende Timer. Følgende Former blev gennemgaaede i Foraarshalvaaret: *Amoeba radiosa*, *A. limax* o. fl., *Diffugia acuminata*, *Arcella vulgaris*; *Paramæcium aurelia*, *Stentor* sp., *Trichodina pediculus*, *Vorticella*, *Euplotes charon*, *Stylonychia mytilus*, *Oxytricha* sp., *Spirostomum ambiguum*, *Coleps hirtus*; *Actinosphaerium Eichhorni*, *Actinophrys sol.*; *Gregarina polymorpha*, *Monocystis agilis*; *Hydra fusca*; *Hirudo medicinalis*, *Lumbricus terrestris*, *Chætogaster*, *Dero*; *Macrobotus*; *Apus productus*, *Astacus fluviatilis*; *Helix pomatia*, *Paludina contecta*; *Unio*, *Anodonta cygnæa*. I Efteraarshalvaaret: *Amoebæ*, *Arcella*; *Paramæcium* i Konjugation og Deling, *Bursaria*, *Dileptus gigas*, *Ophrydium* og flere Infusorier, *Spongilla fragilis* med *Gemmulae* (og dens symbiotiske Larve af *Sisyræa*); *Pennatula phosphorea*; nogle rhabdocole Turbellarier; Hjuldyr som *Anuræa*, *Brachionus*, *Asplanchna*, *Synchæta*, *Polyarthra*, *Melicerta*, *Lacinularia*, *Rotifer*, *Conochilus volvox* m. fl.; *Chætotonotus*; Ferskvandsbryozoe: *Alcyonella*, *Lophopus* og *Cristatella*; *Stylaria*, *Chætogaster*, *Aphrodite aculeata*; forskellige Dafnier, særlig *Leptodora hyalina*, *Polypheus pediculus*, *Bythotrephes*, *Sida crystallina*, *Simocephalus*, m. fl.; *Argulus foliaceus*; *Lepas fascicularis*; *Macrobotus*; *Patella vulgata*; *Lima hians*; *Cucumaria frondosa*, *Echinus esculentus*.

Studiesamlingen har i Foraarshalvaaret været benyttet af 17 medicinske og yngre naturhistoriske Studerende og af 8 videregaaende naturhistoriske Studerende, i Efteraarshalvaaret af resp. 2 og 8 Studerende. Vejledning gaves foruden af Bestyreren af Cand. mag. Ad. Jensen og Mag. sc.

W. Lundbeck, for de videregaaende Studerendes Vedkommende tillige af Dr. Mortensen. Studiesamlingen har endvidere givet Arbejdsplads til videnskabelige Arbejder og Undersøgelser af Cand. mag. Ad. Jensen, Dr. Mortensen og Mag. sc. R. Hørring; og ligesom i tidligere Aar har den været benyttet af Dr. W. Sørensen til Statens Lærerkursus og Feriekursus.

Samlingen er i Aarets Løb bleven forøget med nogle og halvtredsindstyve Præparater, hvoraf Halvdelen er af Hvirveldyr. Særlig kan nævnes Unge og Æg af *Amia calva*, spæde Unger af *Lepidosteus*, en *Hyalonema*, *Hemiaster cavernosus*, Han og Hun med Unger samt en parasitisk Musling, *Bipalium Kewense* fra Botanisk Have, *Distoma hæmatobium*, Han med Hun, fra Ægypten, *Gastrodiscus ægyptiacus*, en Samling ganske spæde Udviklingstrin af *Pennatula phosphorea*; *Alcyonium digitatum* med sin Snyltekrebs *Lamippe proteus*.

Gaver er modtagne fra: Dr. phil. C. G. Joh. Petersen (en Samling Thysanopoder, en do. Hippolyter med Bopyrer, unge Exemplarer af *Slimaal*, Unger af Naalefiske, 2 *Virgularia mirabilis*, en Samling ganske spæde *Pennatula phosphorea*); Mr. Thompson, Knysne, S. Afrika (Byssus af en stor Pinna); Professor Bashford Dean, New York (Unge og Æg af *Amia*, Larver og Æg af *Lepidosteus*); Partikulier Hauschild (et Hajkranie); Kjøbmand O. Lund (en Kylling med 4 Ben); Redaktør Opffer, Kjøge (2 sammenvoxede Svinefostre); Kantor Olsen, Kalundborg (Svinefødder med overtallige Tæer); Mag. sc. R. H. Stamm (*Aphrodite aculeata*, visende Tarmkanalen; store Larver af *Triton cristatus*, visende Gjællepladerne, *Alcyonium* med *Lamippe proteus*); Mag. sc. R. Hørring (2 *Cysticercus tenuicollis* fra Bækkenhulen af en *Capra caucasica*); Undersøgelingsdamperen „Thor“ ved Dr. Schmidt og Dr. Johansen (3 Hoveder i Spiritus af den lille Helleflynder, Hippogl. pingvis, unge Exempl. af *Myxine glutinosa*, *Gadus poutassou*, *G. minutus*, *G. esmarkii*, *Lycodes vahlii*, *Pleuronectes cynoglossus*); Zoolog. Museums 2. Afdeling (*Distoma heterophyes*, *Gastrodiscus ægyptiacus*, *Distoma giganteum*, *D. hæmatobium*, ♂ & ♀, alle fra Ægypten); Krydseren „Beskytteren“ ved Stud. mag. Gemzøe (et Hjerte af en islandsk Havkal); Dr. Mortensen (*Bipalium kewense* fra Botanisk Have, Præparat af en Søborre, visende Sphæridier; *Hemiaster cavernosus*, ♂ og ♀ med Unger og den snyltende Musling *Lepton parasiticum*, fra Kerguelen Ld.); Fisker P. Villumsen, Snekkersten (en Samling Panserulke, en hvid Aal); Grosserer Bølling (en Samling Oxebremselarver); Mag. sc. H. Ditlevsen (2 Rudskaller).

Samlingen af mikroskopiske Præparater til Undervisningen er bleven forøget med en Række histologiske Præparater af Pattedyr til Oplysning af Bygningen af Nyre, Sædstok, Æggestok, Æggeleder, Livmoder, Binyre, Rygmarv, Hjerne, Nerver, Ganglier, Øjelaag, Taarekirtel, Hardsk Kirtel, Lugteepithel, Hornhinde, Linse, Nethinde, Lymfeknuder, Puls- og Blodaaarer, Rygstreng, Ben, alle udførte af Mag. sc. R. H. Stamm. Til Oplysning om de lavere Dyrs Bygning har Dr. Mortensen ordnet en Samling ældre Præparater og tilføjet et stort Antal nye, udførte af ham selv, samt til Brug for de Studerende skrevet en Fortegnelse over Samlingens Indhold.

Bogsamlingen er bleven forøget med Fortsættelsen af O. Hertwig: Handbuch der vergleichenden u. experimentellen Entwicklungsgeschichte, 17.—20. Hefte; F. Ulrich: Zur Kenntnis der Luftsäcke bei Diomedea; E. Gaupp's nye Udgave af Ecker's Anatomie des Frosches (I—III); Boas: Lærebog i Zoologi, ny Udgave 1904, 1ste Halvbind.

En omfattende Restaurering af Samlingen af Forelæsningstavler, som ved fleraarig Brug har lidt en Del, er begyndt og gennemført for en ret betydelig Dels Vedkommende. Af nye Forelæsningstavler er udført 17.

Den af Bestyreren forfattede Afhandling om nordiske Pennatulider, som nævntes i forrige Aarsberetning, er bleven trykt og udgivet paa Dansk og Engelsk, som 5te Bind Nr. 1 af Værket om Ingolf-Expeditionen.

Bløddyr-, Straaledyr- og Ormesamlingen.

(Museumsinspektør Levinsen.)

Forøgelse af Samlingen. Større Forøgelser: Konsul S. Gad i Singapore har atter iaar vist sin Interesse for Museet ved at hjemsende en værdifuld Samling Havdyr indeholdt i 47 større Glas og 2 Spande. Samlingen er navnlig rig paa Svampe og Bryozoa. Af værdifulde Echinodermer skal nævnes *Asthenosoma heteractis*. Forstanderen for den danske biologiske Station, Dr. phil. C. G. Johs. Petersen har foræret Museet de af Dr. phil. Schmidt paa Undersøgelsesdamperen „Thor“ gjorte værdifulde Indsamlinger fra Island og Færøerne. Her skal navnlig fremhæves en anelig Samling af Gopler, saavel pelagiske som Dybhavsformer, hvoriblandt Repræsentanter for Slægterne *Atolla*, *Periphylla*, *Rhopalonema*, *Ptychogena*, *Pantachogon*, *Melicertium* o. s. v. Endvidere skal nævnes en Række pelagiske Blæksprutter, en bathypelagisk Pteropod, en pelagisk Nemertin, en Brisingaform samt en Del Bundprøver fra dybt Vand indeholdende et stort Antal sjældnere Snegle, Muslinger og Brachiopoder. Ved Bytte med Smithsonian Institution og med Dr. F. Canu i Versailles er Museets Bryozosamling bleven forøget med 170 Arter af fossile Bryozoa, respektive amerikanske og franske. Flertallet af de første tilhører de palæozoiske Bryozoa, som tidligere vare yderst sparsomt repræsenterede i vore Samlinger. Mindre Forøgelser skyldes: U. S. National Museum, Washington (5 Arter af Echinider), Zoologisk Museum i Amsterdam, Professor Max Weber (25 Arter af Echinider, overvejende irregulære), Zoologisk Museum i Hamburg, Professor Pfeffer (9 Arter af Echinider og 1 Expl. af den mærkelige Holothurie *Rhopalodina lageniformis*), Zoologisk Museum i Genf, Professor de Lorial (9 Arter af Asterider og Echinider), Zoologisk Museum i St. Petersburg (6 Arter af Hydroider), Zoologisk Museum i Christiania, Professor Collet (14 Arter af Hydroider), Zoologisk Museum i Paris, Professor Joubin (5 Arter af Echinider, 21 Arter af Pecten og 10 Arter af Arca), Zoologisk Museum i Calcutta, Professor Alcock (2 Arter af Echinider), Professor Koehler, Lyon (1 Expl. af *Echinocardium pinnatifidum*), det histologiske Laboratorium ved Mag. sc. Stamm (et Antal middelhavske Børsteorme), Professor A. Feddersen (1 Expl. af *Nereis virens*), Stud. mag. Ditlevsen (1 Expl. af *Nereis virens*), Inspektør Ostenfeld (nogle Orme fra

Thorshavn), Dr. phil. Mortensen (nogle af ham i Frederikshavn indsamlede Aktinier, Hydroider o. s. v.), Stud. mag. Gemzøe (nogle af ham paa „Beskytteren“ gjorte Indsamlinger), Stud. mag. Johansen (et Antal Bryozoeer, Hydroider o. s. v. fra Bergen), Konservator Hansen, Herning (nogle Indvoldsorme fra en *Limosa lapponica*), Professor Loos fra Cairo (flere interessante Iktearter, nemlig *Bilharzia hæmatobia*, *Heterophyes heterophyes*, *Fasciola gigantea* og *Gastrodiscus ægyptiacus*), Dr. Østergreen, Upsala (to nordiske *Synapta*arter), Adjunkt Sæmundsson (islandske Mollusker), Mag. sc., Fiskerikonsulent Chr. Levinsen (en større Samling tertiære Snegle og Muslinger fra Gram i Sønderjylland), Stud. pharm. H. Levinsen (en fossil *Pecten*), Dr. C. G. Johs. Petersen (Blæksprutter fra danske Farvande samlede af Dr. Johansen), Apotheker Teilman-Friis (*Kridt-Brachiopoder*), Stud. mag. F. Johansen (Skaller fra Saltvandsalluvium V. for Vildmosen), Dr. Wesenberg Lund (Hydrobier fra Marsken ved Fanø), Zoologisk Museum i Stockholm (en Del arktiske Mollusker), Kjøbmand Lund (*Fusus* med *Oothec*), Zoologisk Museum i Upsala (store recente *Yoldia arctica*), Dr. Will. Sørensen (*Tapes decussatus* fra Kjøkkenmødding), Stud. mag. Brinkmann (et stort Expl. af *Pectinaria belgica* fra Kattegat), Adjunkt Stefánsson, Øfjord (to tørrede Havsvampe), Pastor Nielsen, Sønderholm (en *Kridtprøve* fra Nørholm), Fabrikant Jensen (en *Kridtprøve* fra Voxlev), Pastor Rasmussen, Hunstrup (2 Sække Kalksten fra Lønnerup).

Videnskabeligt-, Bestemmelses- og Ordningsarbejde. Bestyreren har fortsat sine Studier over Bryozoeerne og det dermed følgende Bestemmelses- og Ordningsarbejde indenfor Museets store Samling af disse Dyr. Desuden har han bestemt en Del af de i de to sidste Aar paa Undersøgelsesdamperen „Thor“ gjorte Indsamlinger og har navnlig bestemt Hovedmassen af de indsamlede Gopler. Afdelingens malakologiske Assistent, Cand. mag. Ad. Jensen, som i Aarets Løb to Gange har havt Orlov for at studere arktiske Mollusker ved Stockholms Riksmuseum, har forøvrigt udført følgende Arbejder. Arbejdet med Ordningen og Bestemmelsen af Museets arktiske og boreale Mollusker er fortsat, og med Assistance af Mag. sc. Nordmann og Sørensen-Vang samt af Medhjælper Fagerstrøm er der gennemgaaet et Antal Bundprøver fra Færøerne, Island, Jan Mayen og Grønland. Den i forrige Aar paabegyndte Rensning og Ordning af Jap. Steenstrups efterladte Samlinger af Snegle og Muslinger fra Vendsyssels Ishavsler er fortsat og omtrent tilendebragt, og endelig er der i et dobbelt Skuebord i Værelset Nr. 4 udstillet en Række Arter af Slægten *Conus* (Keglesnekke) for at give en Forestilling om Rigdommen af Arter og disses Forskjelligheder indenfor en enkelt Slægt. Afdelingens anden Assistent, Mag. sc. Will. Lundbeck har fortsat Bearbejdelsen af Ingolf-Expeditionens Svampe tilligemed det øvrige Materiale af arktiske Svampe og har fuldendt Manuskriptet til Pars II af sit Arbejde over Svampene. Det saaledes bearbejdede Materiale omfatter Slægterne *Isphon*, *Istrochota*, *Forcepia*, *Melonanchora* og et Par nye Slægter. Nyt tilkommet Materiale fra den internationale Havundersøgelses Dampers „Thor“ og fra Stations-skibet „Beskytteren“ er gennemgaaet og indordnet. Dr. phil. Mortensen har fortsat Bearbejdelsen af de irregulære Echinider fra „Ingolf“ og fra

Siam-Expeditionen (Slægterne *Spatangus*, *Schizaster*, *Hemiaster*, *Brissopsis* og beslægtede Former). Endvidere er bestemt det af „Thor“ hjembragte betydelige Materiale af Echinodermer. Medhjælper Fagerstrøm, som har været beskæftiget med Udskibningen og Ordningen af de i Aarets Løb indgaaede Samlinger, har desuden næsten fuldendt Slemningen og Sigtningen af det i de senere Aar ophobede store Materiale af bryozoholdig Kridt og Kalksten fra talrige Lokalteter i Danmark, og en Del af Afdelingens Assistancesum er bleven anvendt paa Udpilningen af de deri indeholdte Bryozoer, hvorved der er tilvejebragt et overordentligt stort Materiale til Studiet af disse Dyrs Optræden i vor Kridtformation.

Følgende Arbejder ere baserede paa Afdelingens Materiale: H. Jungersen, *Pennatulida* (Den Danske Ingolf-Expedition. Femte Bind, Nr. 1), Th. Mortensen, *Echinoidea* (1) *The Danish Expedition to Siam II* (Kgl. Danske Vid. Selsk. Skrifter, 7de R. nat.-math. Afdel. 1.,), Ad. Jensen, Om *Pecten frigidus* og Studier over Nordiske Mollusker III. *Tellina* (Vid. Medd. fra d. Naturh. Forening i Kjøbenhavn f. 1904 og 1905).

4. Laboratoriet for Histologi og Embryologi i 1904.

(Leder: Professor, Dr. H. Jungersen.)

10 Mikroskoper ere i det forløbne Aar blevene forsynede med Abbe'ske Belysningsapparater; derved er en Mangel, som længe og føleligt har gjort sig gjældende under Øvelserne, endelig bleven afhjulpen. Desuden er den sidst anskaffede Slædemikrotom bleven kompletteret med en, særlig for Celloidinpræparater bestemt Objektslæde.

Den lille og endnu meget utilstrækkelige Bogsamling er bleven forøget med: Szymonowicz: *Lehrbuch der Histologie*, Fischer: *Fixierung, Färbung und Bau des Protoplasmas*, samt ved Subskription paa: Hertwig: *Handbuch der Entwicklungslehre*, *Anatomischer Anzeiger* og *Zeitschrift für wissenschaftliche Mikroskopie*.

En smuk og værdifuld Gave har Laboratoriet modtaget fra Dr. phil. R. S. Bergh, nemlig dennes Samling af omtrent 400 haandtegnede Tavler, udførte til Brug ved Forelæsninger. Samtidig bør nævnes, at Folkeuniversitetsforeningen har deponeret 52 Lysbilleddiapositiver, hørende til en embryologisk Forelæsningsrække. Samlingen af mikroskopiske Præparater er bleven forøget med 85 nye Præparater; desuden er hele den Del af Samlingen, der vedrører Hvirveldyrenes Histologi, og som nu tæller 439 Præparater, bleven underkastet en gennemgribende Revision, ved hvilken en Del som ødelagt er bleven udskudt, andet er blevet restaureret, og endelig en ensartet Etikettering er paabegyndt.

Adskilligt værdifuldt og velkonserveret Materiale (fra Neapel) har Laboratoriet iaar, ligesom tidligere Aar, modtaget som Gave fra Stud. mag. A. Brinkmann; heraf fortjene tre smaa Torpedoembryoner særlig Omtale.

I Foraarssemestret afsluttedes det forrige Efteraar paabegyndte (extraordinære) histologiske Kursus (4 ugentlige Timer); fremdeles tog da et nyt histologisk Kursus sin Begyndelse; dette, der kun optog to ugentlige Timer, er bleven fortsat gennem hele Efteraarssemestret. I sidst-

nævnte er desuden afholdt et for de naturhistoriske Studerende bestemt embryologisk Kursus (2 ugentlige Timer). Foruden af disse Kursus har Laboratoriet været benyttet af en dansk og (en kortere Tid) af en finsk Studerende; endelig har ogsaa Assistenten, Mag. sc. R. H. Stamm dér udført et sidste Aar offentliggjort histologisk Arbejde: „Om Musklernes Befæstelse til det ydre Skelet hos Leddyrene“ (K. D. Vid. Selsk. Skr. 1904).

5. Det marine biologiske Sommerkursus i 1904.

(Professorerne, Dr. H. Jungersen og Dr. E. Warming.)

Det biologiske Kursus afholdtes i Frederikshavn i Sommeren 1904 med 2 Hold. Paa 1ste Hold 27de Juni—16de Juli lededes den zoologiske Undervisning af Dr. phil. Th. Mortensen, den botaniske af Docent, Dr. phil. Kolderup Rosenvinge. Deltagere vare Stud. mag. Galløe, Heyerdahl, Kanstrup og Stephensen. Extraordinært, uden Deltagelse i Undervisning, Mag. sc. Henning E. Petersen. Paa 2det Hold, 1ste—20de August, lededes den zoologiske Undervisning af Mag. sc. R. H. Stamm, den botaniske af Museumsinspektør, Mag. sc. C. H. Ostenfeld. Deltagere vare Stud. mag. Kofoed, M. L. Mortensen, Nørregaard, Vitalis Persson (svensk Student fra Lund) og Steenberg. Som foregaaende Aar ydede „Højskolehjemmet“ Forplejning og sørgede for Opholdet, medens Frederikshavns tekniske Skole, som i flere tidligere Aar, velvillig overlod Lokaler til Undervisningen uden Vederlag.

Paa det første Hold foretoges den botaniske Undervisning væsentlig som i tidligere Aar; om Morgenen foretoges en Sejltur udenfor Havnen, eller der indsamledes Materiale fra Havnemolerne og iagttoges Planter i Naturen; Eftermiddagen anvendtes til den mikroskopiske Undersøgelse af de levende Alger. Der blev Lejlighed til at lære at kjende Repræsentanter for de almindelige Algeslægter samt de vigtigste Planktonplanter. Af længere Ekursioner foretoges en til Hirtsholmene. Mag. sc. Henning E. Petersen deltog i de fleste Ekursioner og benyttede Kursus's Lokale til sine Undersøgelser over Danmarks marine Vandsvampe. Den zoologiske Undervisning afvexlede med den botaniske hveranden Dag. Næsten alle vigtigere Typer af Invertebrater bleve tagne ved Skrabningerne og, saavidt Tiden tillod, nærmere gennemgaaede. Mest Vægt blev lagt paa Undersøgelsen af saadanne Former, som vanskelig kunne studeres paa konserveret Materiale, saasom Coelenterater, Bryozoeer, de forskjellige Planktonorganismer. Udklækninger foretoges i saa vidt Omfang som muligt; det lykkedes saaledes at klække adskillige Typer af Smaagopler af de tilhørende Hydroidpolyper; ligeledes klækkedes Reje-Unger o. a. Enkelte vigtigere Former lykkedes det ikke at faa fat paa; Ribbegopler manglede aldeles ved Frederikshavn iaar ligesom ifjor; der blev endda fisket særlig efter dem baade i de øvre og i de dybere Vandlag; Fraværelsen af disse smukke Dyr er saa meget mere paafaldende, som de til andre Tider kunne være saa almindelige (alle vore 3 Arter), at de kunne tages fra Havnemolen. *Cyanea lamarekii* var iaar meget almindelig, medens den ifjor slet ikke saas. Af Typer, som ikke tidligere ere tagne under

Biologisk Kursus ved Frederikshavn, fandtes iaar *Balanoglossus*, *Priapulus caudatus* og *Amphioxus* (Larver af den sidste toges dog ifjor i Plankton). En enkelt Dag var Vingesnegle (*Limacina balea*) talrige i Plankton, af og til fandtes ogsaa *Phoronis*-Larven.

Paa 2det Hold fulgtes en lignende Arbejdsplan for den botaniske Undervisning som paa 1ste Hold. Kl. 8—11 Studier i Naturen og Indsamling af Materiale paa Moler og Revene udenfor Havnen; en enkelt længere Ekspedition til Hirsholmene, hvor der skræbedes N. og Ø. for disse. Der blev gennemgaaet de fleste af de optrædende Rød- og Brunalger, en Del af Grøn- og Blaagrønalgerne samt *Zostera*. Disse Planter blev bestemte efter forskellige Haandbøger (bl. a. Dr. Rosenvinges Bearbejdelse i *Rostrups Danske Flora*, 2den Del), og deres morfologiske og anatomiske Forhold blev undersøgte. Endvidere anvendtes nogle Dage til Planktonstudier; *Peridineerne* og en Del *Diatomeer* samt nogle *Protozoer* blev gennemgaaede og for største Delen bestemte, og der gaves en almindelig orienterende Oversigt over de i Plankton optrædende Dyr- og Planteformer.

Det zoologiske Materiale var i det hele tilfredsstillende, men Tiden lovlige knap, saa at adskilligt maatte gøres vel hurtigt færdigt, navnlig for Planktons Vedkommende. Af *Protozoer* vistes *Acanthometra* og flere *Foraminiferer*; af *Coelenterater* forskellige *Hydroider*, *Lucernaria*, *Aktinier* og *Alcyonium*; af *Echinodermer* de almindelige Typer og deres Larver, ligeledes af Orme (særlig kan her nævnes *Cercarier* af *Littorina* samt *Sagitta*), *Bryozoa* (*Pedicellina*), *Mollusker* (*Dentalium*, *Chætoderma nitidulum*), *Crustaceer* (*Pinnotheres*, *Caligus*, *Sacculina*) og *Pycnogonider*; af *Ascidier* *Botryllus* og *Styela grossularia* med Larver; af Fiske *Centronotus*, *Liparis* og de almindelig forekommende Former.

6. Det Ferskvands-biologiske Laboratorium ved Furesøen i 1904.

(Dr. C. Wesenberg Lund.)

Det i Univ. Aarb. f. 1902—1903 (S. 709) omtalte Planktonværk udkom i dansk Udgave i Maj under følgende Titel: Studier over de danske Søers Plankton Specielle Del I. Text II. Bilag; i Juni udkom en engelsk Udgave med et 5 Ark stort engelsk Resumé. I Maj udgaves sammen med Dr. F. Meinert afdøde Mag. sc. S. Jensens Arbejde: Biologiske og systematiske Undersøgelser over Ferskvands Ostracoder (Vidensk. Meddel. 1904 S. 1—78, 3 Tavler). I Juni udkom Professor Warmings: Bidrag til Vadernes, Sandenes og Marskens Naturhistorie (Kgl. Danske Vidensk. Selskabs Skr. 7 R. Mat.-vid. Afd. II.), hvortil et Afsnit om Marskens Dannelse og Sandenes Dyreliv var udarbejdet af mig.

Indtil Maj var den meste Del af min Tid hengaaet med Publikationen af disse Arbejder. I Juni undersøgte jeg særlig med bestemte Formaal for Øje Skjerna og et Par andre jyske Aaer og deltog i Professor Warmings Ekspedition til Vesterhavsegene. Det var min Agt, at jeg umiddelbart efter min Hjemkomst herfra vilde have udarbejdet mine Planktonundersøgelseres anden (almindelige) Del. Da modtog jeg fra Sir John

Murray i Edinburgh, Udgiver af Challenger Report og Chefen for the Lake Survey i Skotland en Anmodning, om jeg for engelsk Regning vilde komme over til Skotland og i Løbet af ca. 3—4 Uger undersøge de skotske Søer. De af Sir John Murray i 1894 iværksatte bathymetriske Undersøgelser nærmede sig deres Afslutning; fysiske Undersøgelser havde i nogen Tid været i Gang i Loch Ness; derimod vare de biologiske Undersøgelser kun lige paabegyndte. Man ønskede nu ifølge den mig tilsendte Skrivelse, at jeg ud fra de Principper, jeg havde fulgt her i Landet ved mine egne Studier, skulde planlægge tilsvarende Undersøgelser i Skotland, samt at jeg ud fra de Iagttagelser, som jeg paa Rejsen maatte faa Lejlighed til at anstille, skulde foretage en Sammenligning mellem Naturforholdene i alpine og i Lavlandssøer.

Da jeg i længere Tid havde ønsket at lære alpine Søer at kjende, mente jeg, at jeg burde sige ja til den mig tilstillede Anmodning og gay i Juli Ministeriet Meddelelse om min Rejse. Jeg opholdt mig da i Juli—August i tre Uger i Skotland og 14 Dage ved de nordskotske Højfjældsøer og en Uge i Edinburgh ved Lavlandssøerne.

Ved min Afrejse meddelte Sir John Murray mig, at et Exemplar af Challenger Report vilde, hvis jeg maatte ønske det, blive stillet til min Disposition.

Saa vel den ualmindelig gunstige Lejlighed til at studere alpine Søers Naturforhold som Samværet med Sir John Murray vil utvivlsomt faa blivende Betydning for mine senere Undersøgelser. Efter min Hjemkomst anvendtes den største Del af Efteraaret til Udarbejdelsen af mit Arbejde over Naturforholdene i de skotske Søer, sammenlignede med de danske; det vil udkomme i Proceed. Royal Society Edinburgh. 1905.

Samtidig forfulgte jeg dog paa talrige Exkursioner ved Furesøen Littoralzonens Plankton og foretog andre Undersøgelser vedrørende mine Planktonstudiers anden Del.

Sammen med Museumsinspektør Ostenfeld paabegyndtes Undersøgelsen af de islandske Søers Plankton, hvis Indsamling er omtalt i Univ. Aarb. f. 1902—1903 S. 709. Resultaterne af denne Undersøgelse skal optages i mine Planktonstudiers 2den Del; et Arbejde over de islandske Søers Plankton vil iøvrigt om kort Tid være færdigt til Trykning.

I December udgav jeg sammen med Dr. Meinert: Mag. sc. Søren Jensen: Faunistisk Fortegnelse over de danske Ferskvands-Copepoder (Vidensk. Meddel. fra den naturh. Foren. 1905 S. 101—125). Laboratoriet har i Sommerens Løb været besøgt af 4 Studerende: Stud. mag. Brinkmann (Planarier), Mag. sc. Henning Petersen (Phycomyceter), Mag. sc. Ditlevsen og Frk. Seidelin (Characeer). Paa Grund af min Rejse til Skotland maatte jeg sige nej til to.

I Foraarssemestret holdt jeg Exkursioner for de Studerende; i Efteraarssemestret efter Anmodning fra Professor Warming to Forelæsninger over Gytjer.

7. Det mineralogiske Museum i 1904.

(Professor, Dr. N. V. Ussing.)

I. Ordnings- og Bestemmelsesarbejder ved Museets Hovedsamlinger.

Som omtalt i flere tidligere Aarsberetninger paabegyndtes i 1900 paa Foranledning af Kommissionen for Grønlands Undersøgelse en udførlig systematisk Gjennemgang af alle i Museet opbevarede grønlandske Mineraler ved Museumsassistent Bøggild. Resultaterne af dette Arbejde, som har vist sig betydelig omfangsrigere end oprindelig formodet, offentliggøres i „Meddelelser om Grønland“ i Form af en fuldstændig „Mineralogia Groenlandica“; af denne er i Aarets Løb de første 16 Ark trykte, saaledes at dette store Arbejde kan ventes fuldstændig afsluttet i Løbet af næste Aar. Iøvrigt have Arbejderne ved Mineralsamlingen indskrænket sig til Indordning og Opstilling af Aarets talrige Nyerhvervelser. I Stenartsamlingen er derimod foretaget en fuldstændig Omordning og Nyopstilling i alle Vægskabene; herved er blandt andet en stor Samling polerede Prøver af Bygnings- og Dekorationssten, som hidtil var opbevaret i Skuffer og Kasser, bleven udstillet.

Museets palæontologiske Assistent, Docent Ravn, har væsentlig været beskæftiget med Gjennemgang og Bearbejdelse af danske Forstener, dels Echinodermerne fra Kridttiden og dels Tertiærforstenerne, af hvilket sidstnævnte Arbejde den Del, som angaar Gastropoderne, er omtrent tilendebragt i Aarets Løb. Desuden har han gennemgaaet Prøverne og Forstenerne fra Carlsbergfondets Dybdeboring paa Frederiksberg, efterhaanden som disse ere indkomne, men iøvrigt er Erhvervelsen, Ordningen og Bearbejdelsen af Prøver og Oplysninger fra danske Brøndboringer som sædvanlig bekostet af Niels Brocks naturhistoriske Legat.

II. Afgivelse af Undervisningssamlinger og Dubletter.

Til Undervisningsbrug er gratis sammenstillet og afgivet Samlinger af Mineraler, Bjergarter og Forstener til følgende Skoler og Undervisningsanstalter: Øhlenschlägersgades og Enghavevejens Kommuneskoler samt P. Lønborgs Skole, alle i Kjøbenhavn; Høng Landbrugsskole, Haslev Landbrugsskole, Horslunde Realskole, Hadsten Realskole, Stege kommunale Realskole, Allinge Borgerskole, Hobro Kommuneskole, Esbjerg Kommuneskole, Knuds Skole i Svendborg, Stubberup Skole, Magleby Skole, Arløse Skole, Skjorping Stationsbys Skole, Kjellerup Centralskole og Øster Assels Hovedskole. Et større Antal Prøver fra Carlsbergfondets Boring paa Frederiksberg er afgivet til Danmarks Lærerforenings Bureau.

Som Bytte for modtagne eller lovede Tilsendelser er afgivet følgende Dubletter: Faxeforstener til Naturhistorisk Museum i Hamburg, Kryolith til British Museum i London og til de mineralogiske Museer i Kristiania, Lund, Upsala, Paris og Moskva, en større Samling Molluskforstener fra Yoldialeret i Vendsyssel og nogle Prøver fra Sølager Kjøkkenmødding til mineralogisk Museum i Kristiania, forskellige grønlandske Mineraldubletter til den tekniske Højskole i München, Dr. Krantz i Bonn og Comptoir minéralogique i Genève.

Til videnskabelige Undersøgelser er afgivet: Kryolitionit, rød Fluspat og sort Kryolit til Professor Prytz i Kjøbenhavn, Prøver af bornholmske Grønstengange til Professor Tørnbohm i Stockholm, samt Prøver af islandske Bjergarter til Universitetets mineralogiske Museum i Kristiania.

III. Andre udførte Arbejder.

Ved indeværende Aars Finanslov ansattes Cand. mag. Bøggild som Hjælpedocent i Mineralogi og Krystallografi ved polyteknisk Lærestalt, og samtidig anordnedes Undervisningen i disse Fag, saaledes at der indførtes praktiske Øvelser, som hidtil af Mangel paa tilstrækkelige Lærerkæfter ikke havde kunnet afholdes. Efter den ny Ordning holdes to, i Indhold og Omfang forskellige Rækker af saadanne Øvelser, nemlig dels for Universitetets naturhistoriske Studerende (af Bestyreren), dels for Polyteknikerne (af Hjælpedocent Bøggild). Indførelsen af denne ny Undervisning har nødvendiggjort en Række af ekstraordinære Arbejder og mindre Anskaffelser, særlig til Indretning af Øvelseslokaler. Som saadant anvendes for Polyteknikerne en Del af Garderoberrummet ved Auditoriet, medens de naturhistoriske Studerende have faaet Plads i et, egentlig til kemisk Arbejdsrum for Bestyreren og Assistenterne bestemt, mindre Kjælderlokale. Denne Nyordning af Lokaleforholdene er kun midlertidig og frembyder betydelige Ulemper, men en tilfredsstillende Ordning ventes tilvejebragt, naar Museet faar Raadighed over de Kjælderlokaler, som midlertidig ere overladte til Danmarks geologiske Undersøgelse. Til Benyttelse ved de nye Øvelsesrækker er i Aarets Løb sammenstillet to Øvelsessamlinger.

IV. Museets og Undervisningens Benyttelse.

For Offentligheden har Museet været aabent to Gange ugentlig. Antallet af Besøgende i 1904 har været 2695. Udenfor den sædvanlige Aabningstid har Museet været besøgt af enkelte Selskaber og Skoler.

Til videnskabelig Bearbejdelse udenfor Museet har i 1904 været udlaaet: islandske Bjergarter til Dr. P. Schei, Kristiania, Katapleitkrystaller til Professor P. Groth, München; en Psephophorus-Forstening fra Gram til Fiskerikonsulent Levinsen.

Bestyreren har i Museet holdt Forelæsninger og Examinatorier i Vaarhalvaaret over Geologi (98 Tilhørere) og over Mineralogi (17 Tilhørere) og i Efteraarshalvaaret over Mineralogi (13 Tilhørere), samt i begge Halvaar mineralogiske og geologiske Øvelser for Viderekomne (12 Deltagere). I Efteraarshalvaaret har endvidere Docent Ravn holdt palæontologiske Øvelser (11 Deltagere) og Hjælpedocent Bøggild et særskilt for Fabrikingeniører bestemt mineralogisk Kursus (15 Deltagere). Studiesamlingerne benyttedes i de to Halvaar af henholdsvis 62 og 8 Studerende.

Der er afholdt 4 Undervisningsexkursioner, som lededes af Bestyreren, nemlig til Stevns Klint (1 Dag) med 57, til Herfølge og Lellinge (1 Dag) med 11, til Bornholm (5 $\frac{1}{2}$ Dag) med 45 og til Frederiksholms Kalkbrud (1 $\frac{1}{2}$ Dag) med 10 Deltagere.

V. *Museets Forøgelser.*

Mineralsamlingen har i Aaret 1904 modtaget en sjælden Samling af store og veludviklede, kunstig dannede Krystaller af 21 forskellige Stoffer, fremstillede og skænkede af Dr. L. Wulff i Schwerin. En anden betydelig Gave er modtaget af Kontorchef C. Sæbye, omfattende Prøver af Jernmalme fra de fleste større Brud i Europa og enkelte udenfor denne Verdensdel, endvidere Prøver af Grafit og Asbest. Krystalliseret Diamant og Smaragd, begge siddende i deres Matrix, er skænket af Partikulier O. Schütte. Som Gave fra Driftsbestyrer Henriksen ved Eyje Nikkelværk i Norge er modtaget krystalliseret Monazit, Uranbegmalm og andre sjældne Mineraler fra Feldspatbruddene i Nærheden af Nikkelværket. Heliumholdig rød Flusspat fra Ivigtut i Grønland er skænket af Gehejmraad J. Thomsen, grøn Flusspat sammesteds fra af Ingeniør F. Jarl. Som *Bytte* mod grønlandske Mineraler er fra British Museum erholdt et meget sjældent Stykke krystalliseret Calaverit (Tellurguld), fra det mineralogiske Museum i Moskva krystalliseret Tamanit, og fra Museet i Lund krystalliseret Celsian. Dels ved *Bytte*, dels ved *Kjøb* er fra forskellige Mineralhandlere erhvervet: et Stykke Meteorjærn (260 Gr.) fra N'Gourema i Sudan samt Smaaprøver af 4 andre Meteoriter, som ligeledes vare nye for Samlingen; endvidere en Række Mineraler, hvoriblandt maa fremhæves Krystaller af Euklas, Kunzit, Niccolit og Prøver af kunstig farvet Agat; endelig Neptunit, Epididymit og andre fra Narsarsuk i Grønland. *Indsamlet* (af Bestyreren) er en Række delvis sjældne Mineraler og Malmprøver fra Kragerø og Sætersdalen i Norge.

Bjergartsamlingen er bleven forøget med en Række Prøver fra det sydlige Norge (indsamlede af Bestyreren), deriblandt Essexit, Camptonit og Mænait fra Gran, samt Grundfjældsbjergarter fra Frederikshald og Kragerø. Som Gave er fra Havneingeniør J. G. Lorenz modtaget Rapakivi fra Viborg Egnen i Finland.

Samlingen fra Bilandene og Kolonierne har erholdt følgende Tilvæxt: Juraforsteninger fra Østgrønland, fundne af Amstrup-Expeditionen i 1900 og skænkede af Carlsbergfondet; en Række Prøver af islandske Basalter, Tuffer og Morænebjergarter samt tertiære Planteforsteninger, indsamlede og skænkede af Cand. mag. H. Pjetursson i Reykjavik; en meget betydelig Samling Molluskforsteninger fra de pliocæne Lag ved Hallbjarnastadir og Tjørnes paa Island (fra Samme); en Del Prøver fra dansk Vestindien, omfattende Guld-, Sølv-, Kobber- og Blymalme, skænket af Kaptajn Ramming og Komitéen for den vestindiske Udstilling. Gaver af enkelte Stykker ere modtagne fra Grosserer A. Bernburg, Direktør A. Clément og Kontorchef Sæbye. Endelig er et større Antal Prøver af færøiske Bjergarter indsamlet af Museumsassistent Bøggild.

Den palæontologiske Samling har atter iaar modtaget en værdifuld Forøgelse som Gave fra Landbrugskonsulent H. Faber i London, omfattende en Række af velbevarede Forsteninger, særlig Echinider og Brakio-poder fra Kridttidslagene i Sydengland. Som *Gave* er endvidere modtaget: Rudister fra Kridtformationen ved Kristiansstad fra Dr. K. Grønwall, Triasforsteninger fra Tyrol fra Boghandler J. J. Holm og Kulforsteninger

fra Hr. C. Jensen. Som *Bytte* er fra Universitetets mineralogiske Museum i Kristiania modtaget en meget betydelig Samling af kvartære Mollusk-skaller fra Kristianiafeltet, omfattende de fleste af de af Professor Brøgger beskrevne Former, en Samling, som er af stor Betydning for sammenlignende Undersøgelser over de tilsvarende Lag i Danmark; fra Frederiksstad og Kristianssand er som Supplement til denne Samling indsamlet en Del Mollusk-skaller (af Dr. K. J. V. Steenstrup og Bestyreren). *Anskaffet* er: Gibsafstøbninger af de berømte kvartære Menneskelevninger fra Neanderthal, Spy, Naulette og Cro-Magnon samt af den saakaldte Pithecanthropus fra Java; endelig en fortrinlig bevaret Fiskeforstening (Dapedoglossus) fra Wyoming.

Den danske Samling. Direktør J. Rosenberg, Mariager, har ligesom i de foregaaende Aar iværksat Indsamling i forskellige Ler- og Kridtgrave ved Mariager Fjord og skænket Museet de saaledes tilvejebragte Forsteneringer; ved disse gennem flere Aar fortsatte systematiske Indsamlinger er det lykkedes Direktør Rosenberg at tilvejebringe et i videnskabelig Henseende overordentlig rigt og værdifuldt Materiale, hvis Bearbejdelse, der udføres af Docent Ravn, allerede har bragt en Række værdifulde Udvidelser af Kjendskabet til Landets uddøde Fauna. Fra Adjunkt Boje og Dr. Steenstrup har Museet modtaget Kridt- og Limstenforsteneringer fra Aalborg Eggen, fra Dr. Grønwall kambriske Forsteneringer fra Bornholm og fra Kandidat Nørregaard en Række Dolomitprøver fra Faxe. Fiskerikonsulent Levinsen har skænket Museet Dele af Hudskelettet og andre Knogler af en Psephophorus (Kuffertskildpadde), et interessant Fund fra Gram i Slesvig; af andre fossile Hvirveldyrrester er modtaget en, formentlig ved Langaa fundet Mammuttand, en Gave fra Stationsforstander Nielsen i Mundelstrup, som ogsaa har sendt Museet nogle forsteningførende løse Blokke. Af ganske særlig Interesse er en af Dr. Wilkens i Balling fundet og skænket stor Blok af tertiært Flintkonglomerat med Aftryk af Fyrrekogler og andre Planterester, en Dannelse, som ikke tidligere er fundet i Danmark. En værdifuld og omfangsrig Samling af forsteningførende løse Blokke fra Korsør Eggen, blandt andet indeholdende adskillige for Museet helt ny Objekter, er skænket af Pastor T. Winther. Forskellige Forsteneringer og Stenarter fra Danmark ere endvidere skænkede af Cand. theol. Baagøe, Herredsfoged V. Boss, Skoleinspektør Bøkelund, Teglværksbestyrer C. C. Clausen (Hasle), Ingeniør P. Harder, Dr. A. C. Johansen, Stud. mag. F. Johansen, Stud. mag. Chr. Lunn, Dr. Malling, Lieutenant Meyer (Hessellund), Nationalmuseet, Driftsbestyrer L. Petersen (Faxe), Snedkermester S. Petersen (Randers), Dr. V. Pingel, Brøndborer C. Poulsen, Hr. Ravn Nielsen (Havndal), Mag. sc. R. Stamm, Lærer Touborg (Mors), Professor E. Warming, Hr. J. S. Wibroe (Nibe) og Zoologisk Museum. Dels ved *Bytte* dels ved *Kjøb* er erhvervet: en Jura-Ammonit fra Bovbjerg, Kridtforsteneringer fra Aalborg, Tertiærforsteneringer fra Salling (Mollusker) og fra Mors (en Fyrrekogle). Ved *Indsamling* er erholdt en Række Prøver fra de ovennævnte Undervisnings-ekspeditioner, endvidere Kridt- og Tertiærforsteneringer fra Stevns Klint, Faxe og Østjylland (Docent Ravn og Bestyreren).

Haandbibliotheket har modtaget 18 Tidsskrifter og lærde Institutioners Publikationer (125 Bind), hvoraf de 14 (117 Bind) ere Gaver, samt 332 enkelte Bøger og Særtryk, hvoraf 299 ere Gaver. Af de sidstnævnte skyldes ikke mindre end 240 Dr. K. J. V. Steenstrup, som har skænket Museet en stor Del af sin værdifulde Særtryksamling, omfattende saavel mineralogisk som geologisk Litteratur af udenlandske Forfattere. Den øvrige som Gave modtagne Tilvæxt er sendt af følgende Institutioner og Personer: Videnskabernes Selskab, Zoologisk Museum, Kommissionen for Ledelsen af de geologiske og geografiske Undersøgelser i Grønland, Kommissionen for Danmarks geologiske Undersøgelse, Kommissionen for Havundersøgelser, det store kgl. Bibliothek, Dansk geologisk Forening, Danish Regional Bureau, Lunds Universitetets geologiske Institut, Geologiska Foreningen i Stockholm, Finlands geologiske Undersøgelse, Mineralogisk Museum i Dresden, Portugals geologiske Undersøgelse, de Forenede Staters Geologiske Undersøgelse, Smithsonian Institution, Field Columbian Museum; Hjælpedocent Bøggild, Dr. Grønwall, Inspektør Hintze, Cand. mag. Ad. Jensen, Dr. V. Madsen, Direktør Moulton i Brüssel, Mag. sc. Nordmann, Museumsassistent G. Sarauw, Dr. G. Simoens i Brüssel, Direktør, Dr. H. Topsøe, Professor Ussing, Mr. H. A. Ward i Chicago.

Til *Forelæsningsbrug* er anskaffet 160 geologiske Lanterneplader og to Vægtavler.

VI. Videnskabelige Arbejder.

Af videnskabelige Arbejder, som helt eller delvis omhandle Museets Samlinger, ere i Aarets Løb udkomne: N. V. Ussing, Sur la cryolithionite, espèce minérale nouvelle (Vidensk. Selsk. Oversigt); E. Fraas, Weitere Beiträge zur Fauna des Jura von Nordost-Grønland (Meddel. om Grønland XXIX.); N. Hartz, Planteforsteninger fra Færøerne (Dansk geol. Foren. IX.); V. Nordmann, En Klump sammenkittede Molluskskaller fra Læsø (sammesteds); E. Nørregaard, Rav og Retinit fra danske Tertiæraflejringer; A. C. Johansen, Om den fossile kvartære Molluskfauna i Danmark; Ad. Jensen, Studier over nordiske Mollusker III (Vidensk. Meddel. fra naturhistorisk Foren.); H. Winge, Om jordfundne Pattedyr fra Danmark (sammesteds).

8. Det kemiske Laboratorium i 1903—1904.

Laboratoriet har i Efteraarshalvaaret 1903 og Foraarshalvaaret 1904 været besøgt af henholdsvis 90 og 148 Studerende. Antallet af Tilhørerne ved Efteraars-Forelæsningerne var 328 (ved Slutningen 257), ved Foraars-Forelæsningerne 124 (ved Slutningen 83); ved Examinatorierne i Halvaarene var Antallet af Deltagere henholdsvis 58 og 28 (ved Slutningen 46 og 15). Nærmere Oplysninger giver nedenstaaende Sammenstilling.

Deltagere i praktiske Øvelser.

1903—1904.	Medicinske Studerende.	Andre Studerende.	Ialt	
			Studerende.	Antal af ugentlige Arbejdsdage.
Høst-Halvaar	58	32	90	188
Vaar-Halvaar	89	57	146	242

Afholdte Examiner.

1903—1904.	Lægevidenskabelig Forberedelses-examen.	Magister-konferens og Skoleembeds-examen.	Antallet af praktiske Prøver.
Januar 1904	51	5	56
Juni 1904	14	7	21

Fra 1ste September 1903 fratraadte 3die Assistent ved Laboratoriet, Mag. sc. *M. E. Heiberg*; 4de Assistent, Mag. sc. *Niels Janniksen Bjerrum* ansattes som 3die Assistent og Cand. polyt. *Ove Hagemann* som 4de Assistent.

9. Det theologiske Laboratorium i 1903—1904.

(Professor J. C. Jacobsen.)

Om Laboratoriets Oprettelse se Univ. Aarb. 1902—1903 S. 442—445.

Øvelser afholdtes i Efteraarshalvaaret 1903 af Professorerne Jacobsen og Ammundsen (ialt $3\frac{1}{2}$ Time ugentlig), i Foraarsshalvaaret 1904 af Professorerne Jacobsen, Ammundsen og Torm samt Docent Bang (ialt 8 Timer ugentlig). 49 Studerende have været adgangsberechtigede til Lokalet. Ifølge den i Lokalet fremlagte Protokol var det gennemsnitlige daglige Besøg i de Maaneder, da der holdtes Øvelser, i Efteraarshalvaaret 6, i Foraarsshalvaaret 7 à 8 Studerende.

Laboratoriet har i Aarets Løbet modtaget Boggaver fra Universitetet, det theologiske Fakultet, Professor V. Ammundsen, Docent O. Andersen, fhv. Overlæge, Dr. med. Fürste, Professor J. C. Jacobsen og Stud. mag. G. Vøhtz.

Bogsamlingen bestod ved Aarets Slutning af 277 Værker med ialt 580 Bind, der fordele sig saaledes paa de forskjellige Grupper:

	Værker. Bind.	
Fælles	12	37
Nye Testamente	51	103
Gamle Testamente	60	108
Systematik	73	114
Kirkehistorie	81	218

Det til Boganskaffelse extraordinært bevilgede Beløb 2000 Kr. samt det aarlig bevilgede Beløb 1400 Kr., ialt 3400 Kr., ere anvendte saaledes:

Bogkjøb.....	2512 Kr. 65 Ø.
Indbinding	487 — 35 -
Assistance, Rengjøring, Assurance	281 — „ -
Inventar, Nøgler, Skrivematerialier	119 — „ -
	<hr/>
	3400 Kr. „ Ø.

10. Det juridiske Laboratorium i 1903—1904.

(Professor, Dr. jur. H. Munch-Petersen.)

Der var til Laboratoriets Grundlæggelse paa Finansloven 1902—1903 bevilget 6700 Kr. Dette Beløb er blevet anvendt paa følgende Maade:

Montering.....	2304 Kr. 80 Øre
Skrivemaskine med Multiplikator.....	454 — „ —
Boganskaffelser og Indbinding.....	3877 — 36 —
Personlig Assistance m. m.	63 — 84 —
	<hr/>
Ialt...	6700 Kr. „ Øre

Desuden har Laboratoriet modtaget forskellige Boggaver, ligesom det fra Højesteret har faaet Ekstrakter tilsendt.

Laboratoriet aabnedes den 1ste September 1903. Dets Lærerraad bestaar af alle Lærere, der medvirke ved Laboratoriet; som dets Forstander har fungeret Professor Munch-Petersen. Der er af de forskellige Lærere under Fakultetet holdt, i Efteraarshalvaaret 1903, 9 Øvelsesrækker med 19 Timer ugentlig, og i Foraarshalvaaret 1904, 6 Øvelsesrækker med 18 ugentlige Timer. I Universitetsaaret 1902—1903 have 226 løst Adgangskort til Laboratoriet.

Den aarlige Bevilling paa 4500 Kr. fordeler sig for Finansaaret 1903—1904 paa følgende Maade:

Leje af Lokale.....	915 Kr. 33 Øre
Indlæggelse af elektrisk Lys m. m.....	690 — 20 —
Forskjellige Rekvisiter.....	252 — 86 —
Bøger	943 — 77 —
Indbinding.....	258 — 80 —
Den praktiske Docent.....	500 — „ —
Personlig Assistance, Rengjøring m. m.....	572 — 64 —
Belysning	117 — 72 —
Papir, Porto o. lign.....	248 — 68 —
	<hr/>
Ialt...	4500 Kr. „ Øre

11. Det filologisk-historiske Laboratorium i 1903—1904.

(Professor, Dr. phil. J. L. Heiberg.)

Laboratoriets Lærerraad har i 1903—1904 bestaaet af Professorerne Gertz, Steenstrup, Erslev, Høffding, Wimmer, Villh. Thomsen, Møller,

Paludan, Jespersen, Nyrop, Heiberg, Fridericia, Wilkens og Jónsson og Docenterne Gudmundsson, Drachmann, Ad. Hansen, Vedel, Olrik, Dahlerup, E. Lehmann og Sarauw.

Som Laboratoriets Forstander fungerede til 1ste Juni 1903 Professor Erslev, men da han ikke ønskede Gjenvalg, valgte Lærerraadet i Stedet Professor Heiberg; under dennes Fraværelse i Udlandet (fra 1ste November s. A.) har dog Professor Erslev fungeret som Forstander.

Om Laboratoriets Virksomhed kan meddeles følgende: I Efteraars-halvaaret 1903 holdt 15 Lærere 15 Øvelsesrækker med $23\frac{1}{2}$ Time ugentlig, i Foraarshalvaaret 1904 12 Lærere 12 Øvelsesrækker med 21 Timer ugentlig. Til Laboratoriet havde i 1903—1904 320 Studerende Adgang, og Laboratoriet har været aabent i 235 Dage. Den Protokol, der har været fremlagt i Læsesalen, viser et samlet Antal Besøgende af 7195; i de Maaneder, da der holdtes Øvelser, blev Læsesalen benyttet af ca. 35 Studerende daglig.

Laboratoriet har i Aarets Løb modtaget Boggaver fra følgende Institutioner: Universitetet, Det Store kgl. Bibliothek, Rigsarkivet, Statens statistiske Bureau, Videnskabernes Selskab, Selskabet for Fædrelandets Historie og Sprog, Den Arnamagnæanske Kommission, Historisk Forening, Selskabet til Udgivelse af Kilder til dansk Historie, den norske Kildeskriftkommission og The Early English Text Society og fra følgende enkelte Mænd: Direktør Ernst Bojesen, Arkivsekretær, Dr. W. Christensen, Professor Erslev, Professor Fridericia, Stud. mag. Matthæus Hansen, Professor Jespersen, Hr. Kyrre-Olsen, Cand. mag. Lindbæk, Professor Nyrop, Frk. H. Panum, Dr. Siesbye, Professor Wimmer og Stud. mag. G. R. Vøhtz.

I Aarets Løb er Bogsamlingen bleven forøget med 195 Værker paa ialt 521 Bind, der fordele sig saaledes paa de enkelte Afdelinger:

	Værker.	Bind.		Værker.	Bind.
Fælles	4	14	Klassisk	29	45
Nordisk	40	49	Sammenl. Sprogviden-		
Tysk	5	228	skab	6	9
Engelsk	12	24	Historie	32	62
Romansk	44	62	Filosofi	23	28

Laboratoriet har foruden sin aarlige Bevilling paa 3500 Kr. havt en Indtægt paa 4 Kr. ved Salg af Kr. Erslev's Udvalg af Kildesteder og 20 Kr. ved Salg af en Dublet (James: Psychology). Den samlede Indtægt, 3524 Kr., er anvendt saaledes:

Assistent, Rengjøring etc.	603 Kr.	„	Ø.
Porto, Papir etc.	151 —	11 —	
Bogkjøb	2284 —	22 —	
Indbinding	485 —	67 —	
Ialt	3524 Kr.	„	Ø.

12. Den Arnamagnæanske Stiftelse i 1904.

Kommissionen for det Arnamagnæanske Legat har fortsat Trykningen af Texten til Palæografisk Atlas, Oldnorsk-islandsk Afdeling, saaledes at dette Værk forventes udgivet i Løbet af Foraaret.

Det Arnamagnæanske Stipendium (stort 1000 Kr. aarlig) er fra 1ste Januar 1905 fornyet paa 2 Aar for den tidligere Indehaver, Mag. art. B. Th. Melsted.

VIII. Det akademiske Legat- og Stipendievæsen.

1. Valg af Eforer.

I Stedet for afdøde Professor, Lic. theol. Schat Petersen valgte det theologiske Fakultet i September 1903 Professor J. C. Jacobsen til Efor for H. Brøchners Legat og Professor A. V. Ammundsen til Efor for Aschlunds Legat.

— Det lægevidenskabelige Fakultet valgte i Juni 1904 Professor, Dr. med. J. P. Bjerrum til Efor for Dr. C. Studsgaards Legat.

— Konsistorium valgte den 27de Juni s. A. Professor, Dr. jur. & phil. Joh. Steenstrup til Efor for Regenburgs Legat og Professor, Dr. jur. Jul. Lassen til Efor det Bechske Legat.

2. Oversigt over Fordelingen af Stipendier og andre Beneficier.

a. Kommunitetsstipendiet og Regensbeneficiet m. m.

Til Alumner af Kommunitetet og Regensen ere i Aaret 1903—1904 følgende Studerende udnævnte:

Til Kommunitetsalumner:	Kjær, Gunnar (1899),	
Fra 1ste September 1903:	for 2 Aar	Stud. polyt.
Bekker, B. A. A. (1900),	Nielsen, Niels Emil	
for 4 Aar	(1900), for 3 Aar . . .	— jur.
Boesen, K. H. (1900), for	Nielsen, Niels Peter	
3 Aar	(1900), for 3 Aar . . .	— jur.
Brandt, Michael (1899),	Olsen, A. P. H. (1900),	
for 2 Aar	for 3 Aar	— theol.
Buhl, Vilhelm (1900), for	Petersen, Louis Kr.	
3 Aar	(1900), for 3 Aar . . .	— jur.
Henriksen, H. P. (1900),	Petersen, Thorv. E. K. M.	
for 4 Aar	(1900), for 3 Aar . . .	— jur.
Jakobsen, A. C. P. (1899),	Poulsen, Jens Kr. (1900),	
for 2 Aar	for 3 Aar	— theol.
	Rager, H. P. A. (1900),	
	for 4 Aar	— med.
Jensen, Valdemar (1900),	Thomsen, A. C. Thing-	
for 3 Aar	berg (1900), for 4 Aar	— med.
	Thyssen, E. P. (1900).	
	for 3 Aar	— theol.
Johansen, Edv. Sextus	Forlængelse for $\frac{1}{2}$ Aar erholdt:	
(1900), for 3 Aar . . .	Johansen, W. V. (1897)	Stud. theol.
	Som privilegerede:	
Jørgensen, Axel Marius	Benediktsson, Gudmun-	
(1900), for 3 Aar . . .	dur (Islænder) (1899)*	Stud. mag.
Jørgensen, Peter Peter-		
sen (1900), for 3 Aar		

*) Havde med Tilladelse tidligere opgivet Stipendiet; nu udnævnt paany for 1 Aar.